که غواړئ د سولې او پخلاینې دره
بېرته اوسي، اوړبند ټینګ کړئ

اوربند

ORBAND
CEASEFIRE Weekly
19th Issue, September 1, 20
دور سوم، شماره نزدهم، ۱۰ سنبله، ۱۳۹۸

- د سولې پر وړاندې د خنډ او خنډ ناغبرې
- آزار ګنلیه اوس وهه د چول مزلونه
- تر څمکې لاندې ستورې: د قلم نوموړکی سپاهي
- پایه‌های لرزان
- جرأت که د بې حیایی انتها

بختور ملت

مور نېکمرغه یو چې د دولت او حکومت مشران له دباندې د پردیو پر ټاکنو او الوتکو سپاره په تیاره را ته را رسېږي!
مور نېکمرغه یو چې پر سرد جانګیری د باز له کښناستو مو ولسمشران انتخابدلی شي!!
دا زمور امتیاز، غوراوی او د الله تعالی فضل و کرم دی!

ORZALA NATURALS ...لاطبیعی
افغانی، طبیعی، گیاهی

Between Street 1 & 2, Taimani Main Road, Kabul, Afghanistan
Kart-e-4, Next to Allama Higher Education Institute 0799143113
...اسي د ټاکنیزو کمپاینونو تبلیغات په وړ بیه خپروي

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دانش فرهنګي مرکز- لغمان
په لغمان کې د مجهز (الفت عامه کتابتون) لرونکی دانش فرهنګي مرکزي چې تل یې د هېواد په فرهنګي، ادبي او علمي برخه کې د علم مینه‌والو ته غونډې، سیمینارونه او علمي بحثونه جوړ کړي دي، ستاسي لپاره جوړ شوی او ستاسې په مرستو به چلېږي...

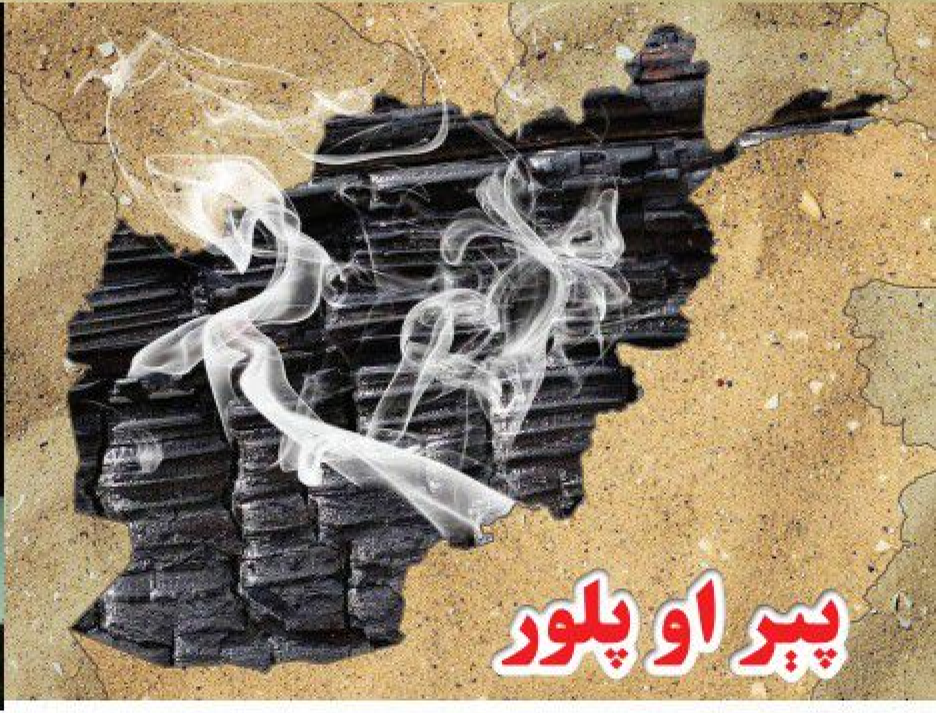

پیر او پلور

عبدالله کرلاني

له خواله رسنیو څخه

دا هغه شنیع تکرار دی چې زه یا بل څوک بحیله لیکنه کې له ګرانۍ او قیمتۍ سر وټکوو!

د نړیوالې جګړې د مهال خبره ده چې د چرچیل لور وېل، چې دوی، نشته خلک دې کولچې وخوري. د هر واکمن او شهزادګۍ همدا حال دی...

جنرال مشرف له چې کوم خبریال د ډالر د ګرانۍ خبره را پوښته کړه چې کیلو دوه سوو کلدارو له رسېدلې ده په بې لوبیږي، ورله ویلي ول: چرګان دې وخوري!

وايي، د پوه له لوري دمه ختلنه، بل یې سر له پراتي لټولي... دلته د هر څه ګرانۍ او کاختي ده، یوازې د خاوري، ویني او سرونو ارزاني او لیلام لګېدلی. ځکه چې دا خاوره په وینو له اغول کېدو څخه شوې ده او موږ ګویا له همدغې خټې جوړ یو!

که خاوره نه وای ارزانه، پېرنګي به زموږ د هېواد یوه برخه د ډیورنډ په چاړه نه وای بېله کړې او د دویم نمبر مفکر په حکومت کې به بې پېرې افغان لار نه وای ګولې.

دلته هر څه د پلور دي! کله په روپیل، کله په ریال، درهم، کلدارو، ډالر او ډېری په کوله پیسو...

فکر، ضمیر، ایمان هر څه د پلور دي، ځیني پر خلکو خپلې دګرې پلوري، ځیني په خپني نوماندان لیدلي وي چې پر خلکو په هېواد کې خپله مېشتېدنه پلوري، ځیني پېرې خپل مهاجرت، یتیمي، غریبي او ان چې د موږ کوندلون پلوري...

ځیني پېرې خپله انګلیسي پلوري، ځیني پېرې خپل جهاد، ځیني پېرې خپله واکمني او حکومت پلوري او د پیر او پلور دغه لړۍ د سرونو په مقابل کې د وینو په بدل کې د ویجاړیو په عوض کې غځېدلې...

دلته د هر څه احتکار او انحصار حاکم دی. له جهاد، مهاجرت، تر دیموکراسي، کمیونیزم، هر څه خپل قیمت لري. هر وار په لوی بیه او ګرانۍ دغه قیمت د مارکېټ رائج الوقت سکه ګرځېدلی شي.

دلته شریعت هم خپله بیه لري. دغه بیه موږ څو واره په بېلابېلو بڼو او بیو پېرې کړې. د هري بیې سود زموږ ملا کړه، بلکې بوڼه مالنه کړي ده.

موږ د کمیونیزم دړله بیه له سود سره پېرې کړه. هره بیه موږ په خپلو وینو او سرونو ورکړه، ځکه موږ اوس بې سره ګرځو، د سر سري نه لرو، لکونه سرونه موږ په دغه سوداګرۍ کې بایلل. د سر او دستار سرۍ مو ونشوای موندلی.

موږ د سرونو پر ځای ګېډې، لري او کولمې ډکې ګرځوو، له سره زیات د ګېډو خیال ساتو. د ګېډو په ډکولو پسې لګیا یو، ځکه خو مو مفکر هم دویم نمبر را وځي، خو موږ یې د جملې تفکر د هغې لوري بیې په پېرې کولو اړ یو چې نور یې دا ملت لکه کابلانک کنګال او له افلاس او سقوط سره مخامخ کړي...

ioglobal
Internet Services Through Fiber Optic
Wireless Communication Solutions
Wired and Wireless Backbone Solutions
Data Center Engineering and Design
IT Infrastructure Solutions
Security Solutions
Storage Solutions
High-Availability Solutions
Software Solutions and Software Systems
Web-based Information Solutions
House No. 151, Mayoris Street on Sherpur Main Road, Kabul | Afghanistan
+93 (0) 20 22 13 21 - 4 | info@io-global.com | www.io-global.com | io-global

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوونیزه
اوربند
رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَـلَداً آمِناً
دور سوم شمارهٔ نزدهم، ۱۰ سنبله، ۱۳۹۸

بسم الله الرحمن الرحیم

سرلیکنه

د سولې پر وړاندې د ځنډ او خنډ ناغېړي

د سولې پـه خـبرو کـې ابهـام نشـته، د امریکایـي پـلاوي او طالبانـو سیاسي دفـتر ترمنـځ مذاکـرات لـه پیلـه پـر څلـورو ټکیـو ځغـېدلي او د میډیا پـر وړانـدې دي:
۱- د بهرنیو پوځیانو د وتلو مهالویش. ۲- له القاعده او ترهگرو سره د طالبانو پریکون او ضمانتونه.
۳- اوربند. ۴- بین الافغاني مذاکرات.
تـر کومـه چـې امریکایـي پـلاوي او طالبانـو څرگنده کړې، پـه دوو لومړیـو مسایلو توافق تـه رسـېدلي چـې کېـدی شي پـه نـژدې ورځـو کـې وروسـتی او اعـلان کـړای شي.
د بهرنیـو پوځیانـو د لومـړي جوپـې لـه وتلـو او بـین الافغـاني مذاکراتـو لـه پیلېـدو سره د اوربند لـه شونتیا هـم تـر ډېـره خنډونـه لـیرې شـوي دي.
د بین الافغاني مذاکراتو پـه اړه ابهام د اشرف غني لـه اړخـه دی.
ده تـر اوسـه هغـه پـلاوی چـې لـه طالبانـو سره بـین الافغـاني مذاکراتـو تـه کېني نـه دی ټاکلـی.
غنـي لومـړی دا واده د ورا پـه کچـه پـلاوي لـه ټاکلـو رامنـځ تـه شـوی فرصـت او چانس ضایع کـړ، لـه قطر کابل تـه راغلی الوتکې په دومـره شـمېر بلـلي او نابلـلي میلمانـه نشـوای ځایولـی.
اوس چـې د پینځلسـو شـاوخوا د پـلاوی پـر غـړو توافـق شـوی، لـه میاشـتې زیاتـه مـوده کېـږي، چـې د حکومت لخوا د پلاوي د غـړو نومونـه او برخلیک گونگ او مبهم پاتـې دي.
د سولې پـه اړه د غنـي نارامـي او ناغېـړي دې کچـې تـه رسـېدلې چـې د پـلاوي اعـلان تـه خپلـه مـلا ماتـه گـوري.
د دغـه ځنـډ حقیقت او مانا څـه کېدای شي؟
حقیقت دا دی چـې سولې شاغلي غني تـه د خپل تېلي واک د زوال ویره او اندېښنه راولاړه کـړې، دغـه ویـرې او اندېښـنې دې د سولې پـه مخـه کـې پـه خنډ او ځنډ اړ کـړی، خـو سـوله اوس مـلي، سـیمه ییـزه او نړیوالـه اجـماع گرځېدلـی. د غنـی نارامـي، ناغېـړي بـه یـې لـه ځنـډ سره مخامـخ کـړي خـو د سـولې مخـه نـشي نیولـی. ژمـی بـه تېـر شي، تـور مخـي بـه سـکرو تـه پاتـې وي.

نیولیک

آزار گټلیه اوس وهه د چول
مزلونه/ ۲
بختور ملت/ ۳
تر ځمکې لاندې ستوري: د قلم
نومورکی سپاهي/ ۴
پایه‌های لرزان/ ۵
دولتي مناصب، نامسلکي افراد او
گومارنې او د خلکو شکایت/ ٦
د قلم گیله/ ۷
پراډاکس/ ۷
شاندار جشن/ ۸
د مفکر پاچا ملگریو ته دیني
مشوره/ ۸
رهبری هستریک/ ۹
تور او سپین/ ۱۰
خواله رسنی/ ۱۱
د شخصیت تپه/ ۱۱
په کومو سترگو/ ۱۲
جرأت که د بې حیایی انتها/ ۱۲
د سلاکار ناپوهي او ناخبري، که د
اشرف غني د پالیسی
عکاسي؟!/ ۱۲

اوربند

د تلپاتې سولې لومړی گام
اوربند؛ د ملي جرگې یواځېنی شرط دی
اوربند؛ د روغې جوړې پیلامه ده
اوربند؛ د جگړې مخنیوی دی
اوربند؛ ملي غوښتنه ده
اوربند؛ د هر افغان غږ دی
اوربند؛ د هرې مور هیله ده
اوربند؛ ملي اړتیا ده
اوربند؛ ټیکاو دی
اوربند؛ د سوکالی لوری دی
اوربند؛ د بسیاینې لار ده
اوربند؛ د پرمختگ اساس دی
اوربند؛ ژوند دی
اوربند؛ له مرگ سره مبارزه ده
اوربند؛ د بربادی مخنیوی دی
اوربند ټینگ کړئ، له اوربند سره کېنئ، پر اوربند راټول شئ.

امتیاز
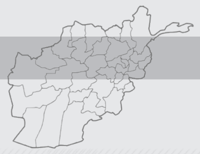
افغانستان
چلوونکي

افغانان
خپرندوی
دانش خپرندویه ټولنه

اړیکي
+93 (0) 788042821 - 0700639383
بریښنلیک
spinsahaar@gmail.com
بیه
۲۰ ؋

(c) ketabton.com: The Digital Library

آزار گټلیه اوس وهه د چول مزلونه

شهرت ننګیال

دغه بده تیره ده پخپل لاس ایښي -دغي خبرې ته به وروسته راشو- اوس پر دغي پرمختیا غرېږو چې د افغانستان له شاوخوا دوه دېرش میلیونه وګړیو یې سم نیمایي ډاکتران او مفتیان دي. تاسي په یوه مجلس کې خپل یا د بل، کوم رنځ یاد کړئ، د واره به خپله مخه کې د تشخیص، بلکې نسخو کتارونه وموميئ چې نیا یې ددغې ناروغی لپاره هغه دارو او معجون کارولي، نیکه یې د همدغه رنځ لپاره د پلانی دوا له کارونې رک روغ شو، د پلار شوګر او د اکا فشار یې د هغو او دغو درملو له امله کنټرول دی.

په دې توګه هر یو د هر مرض لپاره شافي او کافي علاجونه او نسخې پخپلو جېبونو کې ګرځوي.

زه چې له ولایته د نسخو، کتنو او درملو له پنډ سره کلي ته ولاړم، کلیوال په پوښتنه یو یو، دوه دوه، له درې څلورو تر اتو په پوښتنه را روان وو، له همدې ځایه د خپل هېواد ددغسې ډاکترانو په شمېر زما سر پوره خلاص شو.

دومره تکره چې په څو ټکیو پوښتنه به یې له ماشین او ټکنالوژۍ پرته زما ناروغي تشخیص او د درملني نسخې کتار کړې وې. د کلیوالو او همزولو اجماع په دې راغله چې د سیمې په مشهور شکسته‌بند د هډوکیو او ملا علاج پیل کړم، که هر څو مې ورته ویل، نه مې کوم هډوکی مات دی، نه دې ته ورته بله ربړه را پېښه ده، خو په چا دې منله؟! کلیوال پخپله اجماع ټینګ وو چې له شکسته‌بند د هندوستان مشهور روغتون د خدمت غوښتنه کړې، د سردار عبدالولي هډوکي -چې نور وراسته او کوشیر کېدلی نشوای- د هندوستان اپولو روغتون ترې معذرت غوښتی و، دده په ترلو په څو ورځو کې مات هډوکي له ویلډینګ هم کلک سره ورغلل.

یوه بل چې زما د ناروغی په اړه خپل تشخیص سل په دوه سوه کره باله ویل، حاجي صاحب! ته سګ بادو نیولی یې، چې د سپي پوست واغوندې، رک روغ یې!!

که څه هم دده تشخیص زما زړه ته لار موندلې وه چې ځان کې راته وار له مخه د سپي د خاصیتونو پته لګېدلې وه، خو پوښتنه دا وه چې خرباد ولې؟! ځکه چې له خره سره خپل تړاو له سپي مضبوط راته ښکارېده، بله دا چې د سپي پوست د مانا په نړۍ کې هسې له ورانده هم ما پر مخ غوړولی و، د بل پوست لپاره د خپل همنوع وژل مې پر زړه نشواى اوربدلی.

مفتیان بیا دومره چې دوه دېرش میلیونو کې له نیمایي زیات دربانده سملاسي بې چون او چرا تور پورې کولی، د واره دربانده ټاپه وهلی او په صحرایي فتوا یا محاکمه کې دې د سترګو په رپ کې په څلور مذهبه کاپر را ایستلی شي.

ددغه شمېر مفتیانو پرېکړه او فیصله له طالبانو هم چټکه او ګړندۍ را وځي او اعلان یې هم د څو شېبو خبره ده، ځکه چې په خواله رسنیو کې په هماغه لحظه ستا د الزام او محکومیت پرېکړه ډنډوره کولی شي.

ددغو مفتیانو ځینې سرکاري هغه دي، دوی باقاعده له سر کاره د خپلو فتواګانو تنخوا یا معاوضه تر لاسه کوي، دوی ډایرېکټ مفتیان لګېدلي، لکه د پاکستاني ډرامو ډایرېکټ حوالدار، یا د ذوالفقار علي بوټو د وخت ډایرېکټ انسپېکټران چې ضیاء الحق خاني کې در بدر خاورې پر سر ګرځېدل.

زه یو نه، بلکې څو داسې ډایرېکټ ډاکتران PhDs پېژنم چې له باکلوریا، لیسانس او ماسټرۍ پرته یې د پي ایچ ډي سند په غاړه کې ځړولی وي. د مجازي نړۍ دغه ډایرېکټ مفتیان د حنیف اتمر اختراع ده، هغه دغه بده تیره -چې ما په پیل کې یاده کړې- ایښې ده. ده د حکومت، نظام او ولسمشر غني په دفاع کې نه، بلکې د ځان پر ننګه او ملاتړ د جعلي اکاونټو نادوده دود او یو شمېر ژبې پر دغه شر او فساد اخته کړل چې اوس یې د غاړې غور ګرځېدلی دی.

له تاسي څه پرده زما زړه و چې د اتمر له ټکټ سره مل شم، خو د ولسمشر غني یو سلاکار -چې تاسي ټول یې له ما ښه پېژنئ- راته وویل: «مه کوه! جناب جلالتمآب رئیس صاحب وایي، که ما وګټله او که نه، ګوډۍ یې په خدای که رانه وګټي».

رئیس صاحب وایي:

«زما پیشو پر ما میو، میو. دده له خولې را وتلی ټکی ما په پیشو واړاوه، که نه ده راته ویلي وو، زما کوکرۍ پر ما غپ، غپ».

د سلاکار په وینا، اتمر د رئیس صاحب آزار وهلی. ده په هغه لوښي کې -چې ترې خوړل یې- د متیازو ګستاخي کړې.

خو اسد دانش د آزار مازار په څېر مزخرفات نه مني، دی وایي، اتمر د غني آزار نه دی وهلی، ما په... وهلی او قادر شاه ته پته ده. دا چې دانش په څه شي وهلی او قادر شاه ته د څه پته ده، ماته پته نيشته!

(c) ketabton.com: The Digital Library

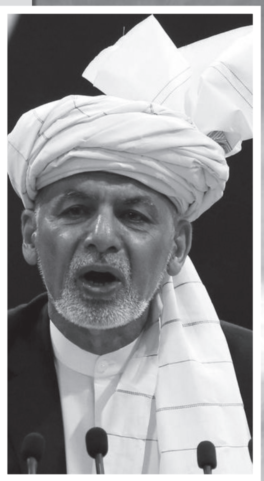

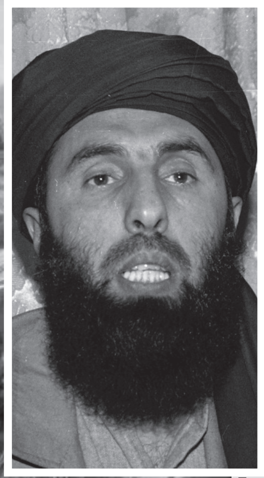

بختور ملت

ملا جانان میرخېل

مـوږ ډېـر نېکمرغـه یـو،
زمـوږ د روغتیا وزیـر د ټولـي نـړۍ د روغتیا وزیرانـو پـه کچـه نړیوالـه جایـزه ګټلـي!!

مــوږ نېکمرغــه یــو، پــه لنــدن کــې مــو ســفیر د اســیایي هېـوادو تـر ټولـو غـوره ســفیر پېژنــدل شــوی!!

مـوږ نېکمرغـه یـو چـې د نـړۍ دویـم نمبر مفکـر مـو ولسـمشر دی! دده خپلـه خبره ده چـې د پاکسـتان پـه اشرفیـه مدرسـه کــې یــې وړه- لویــه دوره کــړې. شــیخ التفسـیر والحدیـث همـدې تـه وایـي! ده ځکـه لـه ځـان سره د اشرفیـې د فارغانـو پـه څېـر اشرافي تخلـص نـه دی لګولـی چـې پـه نامـه یـې دغـه مفهـوم او تـړاو خونـدي شـوی دی...

مـوږ نېکمرغـه یـو چـې ولسـمشرۍ تـه هـر نوماند مـو لـه لومـړي تـر دولسـم ټولګـي، پوهنتـون، ماسـټرۍ او ډاکـټرۍ اول نومـره خټلـی! پـه اتلسـو نوماندانـو کـې هـر یـو پـر ځـان او خپلـه بریـا دومـره غـره دی چـې یـو هـم خپـل سـیال نـشي ګڼلـی، هـر یـو سـل پـه دوه سـوه کـې ځـان بریالـی پېـژني، ځکـه خـو د جمهـوري ریاسـت لپـاره د نویـو لاسـلیکونو پـه پخولـو لګیـا دي.

د معــارف، دیپلوماســۍ، روغتیــا او... دا حــال دی چــې ناروغــان مــو هــره ورځ یــو پــه بــل پســې د درملنــې لپــاره د ګاونــډي هېـواد د سـفارت پـر وړانـدې د ویـزو پـه تمـه لـه ژونـد سره مخـه ښـه کـوي!

د ثـور لـه کودتـا وروسـته بـه دې چـې د هر ملګـري سـوانح لوسـتله، پـه خواریکښـه کورنـۍ کـې بـه زیږېدلـی و، د وروښـو پـه اړخ کـې پـه علمـي او متدینـه کورنـۍ کـې زیـږون دود و، کابـل تـه د مجاهدینـو پـه شـېوه کېـدو، لـه لایـق صاحـب پرتـه هغـو ملګـرو چـې ابـو حنیفـه او شرعیاتـو کـې یـې څـه مـوده اړولـې وه، لـه ځانـو سره مولـوي، مولانـا او قـاضي سریـښ کـړل.

مـوږ ډېـر نېکمرغـه یـو چـې اللـه تعالـی داســې معصــوم جهــادي، ســیاسي، قومـي، مذهبـي مـشران را بانـدې لورولي چـې هېـڅ تېروتنـه یـې نـه ده کـړې! کلـه یـې هـم پـل نـه دی کـوږ شـوی، چېـرې هـم تـرې اشـتباه نـه ده پېښـه، دا پـه زرګونـو لکونـو هېـوادوال پـه وبـا ناروغـۍ مـړه شـوي، کابـل زلزلـو او طبیعـي پېښـو ویجـاړ کـړی، چېـرې ډز نـه دی شـوی، دوی ټـول سـپین بـازان دي!!

مـوږ ډېـر نېکمرغـه یـو چـې یـو رهـبر مـو د شـوروي تېـري لـه املـه د پېښـور پـه اشرفیـه جومـات کـې خلکـو تـه د شـکر ایسـتلو تلقیـن کاوه چـې لـه شـوروي یرغـل سره پـه ملـت او امـت کـې مـتروک جهـاد لـه سره احیـا او ژونـدی شـو!

مـوږ دومـره نېکمرغـه، صابـر او شـاکر ملـت یـو چـې جهـادي- سـیاسي رهبرانـو مـو پخپـل وار د شـوروي/ امریـکا پـه دواړو تېریـو ځانونـه د شـکر پـه سـجده اړ ګڼـل!

مـوږ ډېـر نیکمرغـه یـو چـې رهـبران مـو د هېـواد او خلکـو د دفـاع پـه جګـړو کـې داسـې بوخـت او ډوب وو چـې د خپلـو ارجمندانـو د واده مراسـمو تـه یـې پخپـل هېـواد کـې مخـه نشـوای لیدلـی. دواړو پخپـل غیـاب کـې د بلنـې کارتونـه ګاونـډي هېـواد کـې ووېشـل، مراسـم یـې د ګاونـډي هېـواد پـه هوټلونـو کـې ونیـول، لـه دوی یـو جمهـور رئیـس او بـل صـدر اعظـم و!!

مـوږ نېکمرغـه یـو چـې د یـوه مـشر مـور پـه پېښـور کـې پـه حـق ورسـیده، خـو دی د خپـل هېـواد د فتحـې پـه ورکـه پسـې دومـره لېـرې ورک و چـې د جنـازې کـټ پښـه یـې هـم ونشـوای نیولـی!!

یـو بـل جنګیـالي قومانـدان چـې ټـول واک یـې خپـل پکـول تـه را ټـول کـړی و، کلـه یـې چـې پـه اسـلام آبـاد کـې پـلار پـه ترافیکـي پېښـه کـې ومـړ، ده یـې د فتحـو پـه هـوس کـې لـه ډېـرې بوختیـا پـه جنـازه او تدفیـن کـې برخـه وا نشـوای خیسـتلی!

مـوږ ډېـر نېکمرغـه یـو چـې پـه څـو کالـو کـې مـو یـو شـمېر میلیونـران، بلکـې ملیـاردران شـول، نـه لاس خـوار، نـه پښـه تناکـه، وچ پـه وچ پـه داخـل او خـارج کـې بـې حسـابه، بـې کتابـه پانګـې، جایدادونـه او سـوداګري پـه بـډه ووهلـی شـوای، دومـره بختـور چـې لـه مدرسـو مـو جـنرالان او مارشـالان را وځـي، لا یـې مدرسـه بشـپړه کـړې نـه وي چـې د جـنرال، لـوی درسـتیز او مارشـال نښـې یـې پـر اوږو لګیدلـې وي!!

مـوږ نېکمرغـه یـو چـې د دولـت او حکومـت مـشران لـه دبانـدې د پردیـو پـر ټاکنـو او الوتکـو سـپاره پـه تیـاره را تـه را رسـېږي!

مـوږ نېکمرغـه یـو چـې پـر سر د جانکـیري د بـاز لـه کښـېناسـتو مـو ولسـمشران انتخابېدلـی شي!!

دا زمـوږ امتیـاز، غـوراوی او د اللـه تعالـی فضـل و کـرم دی!

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

فضـل خداوند که میسر شود
خوانده و نا خوانده برابر شود

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ځمکې لاندې ستورې:
د قلم نومورکی سپاهي

شهرت ننګیال

نور الدین هنریار لومړی ولسمل صاحب لکه لال په ایرو کې موندلی و، په تهکال کې د ولسمل صاحب کور ته په ننوتو به چې سړی په پوړیو بره وخوت، د افغان مجاهد پراخ دفتر ته به ننووت، هنریار مې لومړی په همدغه دفتر کې ولید.

د افغان مجاهد د پیسټېنګ ورځ وه، بټر کاغذونه پر غولي پراته وو، د ولسمل صاحب اعصاب له ستوماني نور هم خراب وو، خو د بنډار ظرافتونو، د پخوانیو خاطرو، تاریخي کیسو له را سپړلو یې د طنز وزرې له نورو ورځو زیاتې غوړېدلې وې، ځکه خو له ټولې ستوماني سره د هنریار له شونډو د خندا څپه نشوای ټولېدلی.

هنریار را سره په داسې بڼه مخامخ شو لکه له مودو مو له یو بل سره پېژندګلوي وي او د پخې اشنايي په مزي پېيلي یو.

د افغان مجاهد خطاطي دده پر غاړه وه، حالات ترینګلي، بلکې ګواښمن وو، چا د مجاهد ولس خطاطي ته زړه نشوای کولی او بیا له ولسمل صاحب سره کار کول هم دومره آسانه نه وو.

دلته لومړنی شرط د راز ساتل وو، رازونه او اسرار دې ښايي له ملګریو، کورنۍ او ځان هم پټ ساتلي وای.

هنریار چې د راز ساتلو له ګڼو ازمېښتونو یو په بل پسې بریالی وتلی و، د ولسمل صاحب زړه پرې تکیه او ډاډه و، د ولسمل باور ګټل دومره اسانه نه وو، باید د رازدارۍ پاخه ثبوتونو ته یې وړاندې کړي وای.

که څه هم ولسمل په ګرانه چاته د رازونو بوخڅه پرانیستلی شوای، خو له هنریار یې نشوای رغېدلی، هنریار دا ټول رازونه خپله سینه کې داسې کولپ ساتل لکه کیلې یې چې سمندر ته غورځولې وي. یوازې د أفغان مجاهد، ولسمل او موږ نه، د هر چا راز یې راز باله.

د کتاب، مجلې متن- منځپانګه به یې تر هغې خوندي کړې وه چې له چاپه به نه وه را وتلې. دغسې یې په مستعارو نومو د کتاب او مقالو اصلیت او حقیقت په کنایه او اشاره هم له چا سره نشوای شریکولی. زه وایم که خاد او ISI هم تر پلټنو لاندې نیولی وای، ښايي کوم راز یې نه وای ترې تر لاسه کړی.

هنریار د خپل ژوند ګاډی د خپل لاس په هنري ګوتو چلاوه، د خطاطۍ له لارې یې خپله کورنۍ پالله، خپله ماته ګوډه یې د خپل هنر په متو رغوله.

په صبر او توکل د کبابیانو پنډغالي په کوچنۍ ختېڼه جونګړ ډوله مېنه کې مېشت و، خو پخپل هنر یې دغه ختېڼه مېنه داسې رنګینه کړې وه چې ماڼۍ او قصرونه نشوای پسې رسېدلی.

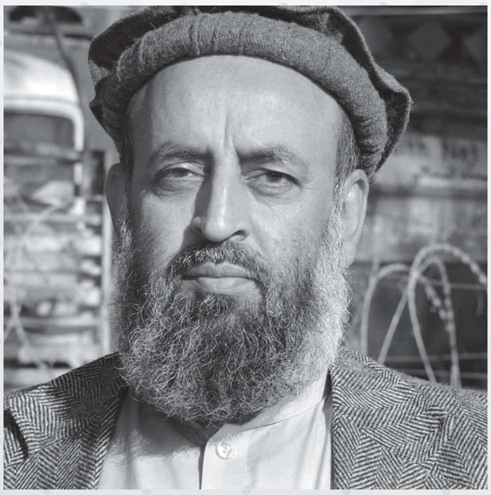

هنریار له چا سره د خطاطۍ یا د پېښورو خبره په کتابت ګوتې نه ماتولې، چنو وهلو ته نشوای ور ګرځېدلی، د خپل هنر بیه یې نشوای ټاکلی.

کله یې هم د کتابت یا خطاطۍ پر بیه خبرې نه دي لګولې، چنې یې نه دي وهلې، د صابر او شاکر انسان په توګه یې د ملګرتیا پاس ساتلی. له لومړني ملاقات یې د خپلې ملګرتیا په خوږو اړولې، په هغسې بڼه او کچه لکه له هر چا سره چې ځان په ملګرتیا اړ ګڼي. ملګرتیا ده خپل مجبوریت ګرځولی و، د بازار او مارکیټ، ګټې او زیان سودا ته یې نوک نشوای نیولی.

د جهاد په وروستیو کې چې مهاجر، د خدای مېلمانه پر لویدیز، عربو او پاکستان بوج شول، ګام پر ګام یې پر کډوالو د خپلو نعمتونو ورخونه وتړل، د کبابیانو وړوکی پنډغالی یې په بلدوزرو ونړاوه، د هنریار هنري جونګړه یې هم ویجاړه او له خاورو سره برابره کړه.

د لېونۍ ارمان پوره شو،
په لاره ځي په کاڼو ولي زیارتونه!

هنریار د کچه ګړۍ پنډغالي ته کډه شو، له سره یې پخپلو هنري ګوتو په پنډغالي کې د دریو جونګړو کورګی آباد، سمسور او رنګین کړ.

د جهادي څېړنو مرکز له تاسیس سره چې د قلم مجلې خپراوي ته زمینه برابر شوه، هنریار پر مجله سربېره د مرکز د کتابونو خطاطۍ ته هم اوږه ورکړه.

ډاکتر اعظم چې د مرکز لپاره امکانات برابر کړل، کبابیانو ته څېرمه بیهاري کالونۍ کې یې ورته دفتر ونیو، له هنریار سره مو اړیکه نوره هم مضبوطه شوه.

په لومړي سر کې موږ ټولو رفیع صاحب، غروال، مرحوم توریالي ځاځي شپه په مرکز کې وه، وروسته چې د رفیع صاحب او غروال کورنۍ راغلې، ما او توریالي ځاځي د جره‌ګانو په څېر کلونه په مرکز کې اړولي وو، هنریار به اونۍ دوو کې له کوره په پخ کړیو خوندورو خوړو نازولو.

هنریار په وروستیو کې د ملي اسلامي محاذ په فرهنګي کمېټه کې دنده موندلې وه، د مجاهدینو عبوري حکومت کې ډاکتر اعظم پوهنې وزارت کې مقرر کړ.

کله چې کمپیوټر د خطاطۍ او خطاطانو تغر ور ټول کړ، هنریار د کمپیوټر نړۍ ته ور ننووت، په لږه موده کې یې په دغه نړۍ کې د خپلې فتحې د توغ په رپولو ځان ته هغسې ځای ومونډ چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یـوې مشـهورې پاکسـتانۍ چاپخونـې په دنـده وګومـاره.
هنریـار پـه دغـه چاپخونـه کـې خپـل جوهـر او هـنر دومـره وځـلاوه چـې د يـادې چاپخونـې لـه اړخـه يـې د پيښـور تعليمـي بـورډ د ازموينـو څانګـې تـه مخـه ومونـدلـه، د ټولـې صوبـې د ميټريـک ازموينـې سـوالونه دده پـه ګوتـو کمپـوز کېـدل. هلتـه چـې د پاکسـتان ۲۲ ګريـډ افسرانـو د ننوتـو مخـه نشـواى مونـدلى يـوه افغـان کـډوال د ټولـې صوبـې پـه کچـه د ازموينـو برخليـک پخپـل لاس کـې اخيسـتى و، کـه هنريـار غوښـتي واى، ميليونـر بـه را وتلـى و، چـې کال کـې يـې يـوه پارچـه هـم اوټ کـړې او سـلو تنـو تـه سـوالونه ښـودلي واى، د هنريـار پـه ژونـد کـې بـه د اقتصـادي ناخوالـو کومـه نښـه نـه وې پاتـې، خـو هنريـار هلتـه هـم پخپـل مضبـوط ايمـان پـه ور سـپارلي امانـت کـې کـوم خيانـت ونکـړ.
پـه ۲۰۰۳ز کـې چـې لـه ولايتـه پيښـور تـه راغلـم، کُچـه ګـرې پنډغالـى د کباببانـو پـه خبـر پـه بلـډوزرو پـر بـل مـخ اړول شـوى و، نـه د جومـات نښـه پاتـې وه، نـه د هديـرې شـناخته!
د کـډوالـو پـه متـو او خـولـو ابـاد او سمسـور پنډغالـى د اغـزن تـار تـر منـځ اواره دښـته ګرځيدلـى و. پـه زړه کـې را وګرځيـدل، هنريـار بـه پـه دويـم ځلـي پنډغالـي کـې د خپلـي مېنـې لـه ويجـاړې، چېرتـه کومـه جونګـړه مونـدلي وي؟!
وروسـته خـبر شـوم چـې هنريـار هېـواد تـه لېږدېدلـى، د ننګرهـار روغتيـا رياسـت کـې يـې د اداري مديـر پـه توګـه دنـده مونـدلې، ورور مـې ډاکـټر فضـل هـادي چـې ننګرهـار کـې دنـده لرلـه د يـو بـل لـه حـال احـوال خبرولـو، خـو لنـدن تـه د هغـه پـه تلـو مـې بيـا ورسره د اړيکـو بلـه ذريعـه ونشـواى مونـدلى.
مياشـت وړانـدې ډاکـټر فضـل هـادي د هنريـار لـه ناخاپـي مړينـې خـبر کـړم، دا وخـت نـږدې څلـور مياشـتې دده پـه وفـات اوښـتې وې، يـو وار بيـا مـې پـر ځـان تـو کـړل، لـه دې بلـه بدمرغـي څـه کېـداى شي چـې څـوک دې د خپـل خـواږه ملګـري پـر مـرګ څلـور مياشـتې پـس خـبر شي، نـه يـې د کـټ پښـه ونيولـى شي، نـه يـې فاتحـه کـې لپـې پورتـه کـړاى شي، نـه يـې لـه کورنـۍ سره د غمـرازۍ مخـه ومومـي.
اوښـکي او سـاندې سـرې د وجـدان لـه عذابـه ژغورلـى شي؟
وايـي، هنريـار روغ جـوړ و چـې پـه دفتـر کـې د زړه لـه حملـې پـه حـق ورسـېد.
هنريـار سـلګونه ادبي، سـياسي، دينـي کتابونـه مجلـې پخپلـو هـنري ګوتـو کښـلي او د چـاپ جوګـه ګرځـولي، خـو د بـې ارزۍ او ناقـدرۍ پـه کرخـت چاپېريـال کـې د قلـم نومورکـى سـپاهي پاتـې شـو.

پایه‌های لرزان

مصطفی عمرزی

تشبیه پایه هـای لـرزان، بی شـباهت بـه پایـه هـای سیسـتم اسـت. منظـور افـراد و اشـخاصی سـت کـه تیـم سیاسـی حکومـت کنونـی را مـی سـازند؛ هرچنـد تظاهـر بـه اراده ی سیاسـی، مسـوولان را بـه نمادگرایـی رسـانه یـی کشـانده، امـا تـلاش هـا بـرای احاطـه ی سیسـتم، شـبیه پایـه هـای لرزانـی سـت کـه سـعی مـی کننـد بـا انبـوه سـازی، از ارتعـاش آن بکاهنـد.
فکـر مـی شـود مشـی نادرسـت حکومتـداران کنونـی، آنـان را هراسـان کـرده، امـا ایـن افـاده بـه ایـن معنـی نیسـت کـه خـود متوجـه چنیـن مساله ای شـده انـد. عمومـاً در بـه دنبـال فرصـت، از هیاهـوی رسـانه یـی تـا جهـت کمپایـن هـا، تیمـی کـه روی شـانس هـا، امیـد هـا و فرصـت هـای مـردم پـا گذاشـت، از ایـن نیـز مـی ترسـد کـه پرسـتیژی گروهـی کاهـش یافتـه اسـت کـه بـرای اولیـن بـار در تاریـخ افغانسـتان، منحصر بـه فـرد، ولـو بـه حـد یـک شـخص، دانسـته مـی شـد.
عوامـل بیـرون حکومـت، چـه در سـطح فشـار هـای تنـازع داخلـی، چـه بـه سـطح تمـاس هـای بیرونـی، متاسـفانه بـه گونـه ای موثـر واقـع نمـی شـوند کـه بـا درک آن هـا، عـدم انعطـاف حکومـت کنونـی، وضعیـت را خـراب تـر نکنـد.
در حالـی کـه صلـح، بـه غایـه ی اصلـی افغـان هـا مبـدل شـده اسـت، صحبـت از آرایـش نظامـی در جـوی کـه طـرف مهـم حمایـت از افغانسـتان یـا امریـکا، بـه تفاهـم رو آورده اسـت، حکومـت را در تنگنـای دیگـری نیـز خـورد خواهـد کـرد کـه بـدون محاسـبه، از حمایـت هـای خارجـی، توقـع دارد.
آن چـه در ایـن میـان بسـیار مهـم مـی باشـد، همسـویی سیاسـت هـای دولـت بـا جامعـه ی جهانـی، بـه ویـژه ایـالات متحـده ی امریکاسـت. ایـن همسـویی بـه حکومتـداران کمـک مـی کنـد، حداقـل بـا وقایـه ی خویـش در برابـر تبعاتـی کـه پـی آمـد هـای صلـح دارنـد، بـه گونـه ای منـزوی نشـود کـه از حـالا آنـان را هراسـان مـی کنـد.
باوجـود نارضایتـی هـا، تیـم حاکـم کنونـی بـا وقـوف از درون مشـکلات، مـی توانـد در حکومتـی سـهم بگیـرد کـه از رهگـذر افـاده ی آن هـا، آن چـه قـرار اسـت در آینـده، برنامـه هـای رفاهـی شـوند، از آسـیب هـای بیشـتر در امـان بماننـد.
ارتعـاش سیاسـی، افـزون بـر رییـس جمهـور در سـطوح مختلـف حکومـت، سـرایت کـرده اسـت؛ هرچنـد اسـتند افـرادی کـه بـا محافظـه کاری، سـعی مـی کننـد از عـوارض منـش سـلیقه یـی کنـار بماننـد، امـا اصـرار حکومتـداران کـه روی وفـاداری حسـاس اسـت، بـه گونـه ای باعـث شـده، تعـداد زیادتـری درگیـر سـلایق شـوند.
حساسـیت هـای بـی جـا و بدتـر از همـه غیـر منطقـی در قبـال رویـداد هایـی کـه بـا وزنـه هـا و توجیهـات مختلـف رونمـا مـی شـوند، دولـت را از تعقلـی کـه لازم اسـت، دورتـر مـی کننـد. در چنیـن حـال و هوایـی کـه ارتعـاش سیاسـی، راس حکومـت را دربـر گرفتـه، ایـن نگرانـی را بیشـتر مـی سـازند کـه بـا تـداوم خودشـیفته گـی یـا اصـرار بـر بقـا، امکانـات دولتـی، بـه گونـه ای ضایـع شـوند کـه مثـلاً در قبـال پروسـه ی صلـح، سـبوتاژ حکومتـی، نمایـان تـر مـی شـود.
هشـدار و مراقبـت، لازمـه هـای درک عمومـی جامعـه ی افغانـی انـد، زیـرا صـورت حـال تنـازع، روش هـا و فرهنـگ سـازی هـا، ابعـادی دارنـد کـه بایسـته اسـت در میـزان منافـع، دسـت آورد هـا و حیـات مدنـی مـا، نبایـد از چشـم بیافتنـد. بـه ایـن دلیـل، پذیـرش صلـح را بـه معنـی وجـوب شـرایط بهتـر مـی پذیریـم.
شـاید شـماری بـا رفتـار خـاص، بـه ابعـاد موضـوع، توجـه نداشـته باشـند. سـوء رفتـار در افـراد و اشـخاصی دیـده مـی شـود کـه معاضـدت بـا تیـم حاکـم را از کل سیسـتم، مجـزا نمـی کننـد. منطـق مـا ایـن اسـت کـه بایـد بـا اصلاحـات، جلـو کسـانی را بگیریـم کـه دیگـر موثریـت ندارنـد؛ نـه ایـن کـه بـه نـام صلـح، نظامـی را تضعیـف کنیـم کـه بـه سـختی احیـاء شـده اسـت. تـداوم ایـن منطـق، ایجـاب مـی کنـد اصـرار کنیـم، پروسـه ی صلـح بـا بدیلـی تـوام شـود کـه افـزون بـر تامیـن امنیـت، نـوع ریفـورم سیاسـی بدیـل مـی شـود.
سـعی کنیـم از ریـزش پایـه هـای لـرزان حکومـت، جلوگیـری کنیـم. ایـن مامـول، بـا بدیـل افـراد و اشـخاص راس، قـوام مـی یابـد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولتي مناصب، نامسلکي افراد او ګومارنې او د خلکو شکایت

لیکوال: ډګروال عبدالاول "بشارت"

زموږ په وطن کې د نورو ستونزو تر څنګ یوه ستره ستونزه د دولت او حکومت په مخ کې همېشه د استخدام یا ګومارنې په وخت کې د خلکو شکایت وي چې ګواکې د ګومارنې په وخت کې اصول او قوانین تر پښو لاندې کېږي او روابط په ضوابطو حاکمیت پیدا کوي، حق حقدار ته نه رسېږي. هغه څوک چې واسطه او وسیله ونه لري، هغوی ته د دولت په دستګاه کې ځای نه پیدا کېږي او...

تر ډېره بریده دا ستونزې په ډېرى وزارتخانو کې واقعیت هم لري او د هېوادوالو شکایت پر ځای دی. دولت مو مسوولیت لري چې د ټولنې د وګړیو د حقوقو د خوندیتوب لپاره پدې اړه لازم اقدامات وکړي او داسې یو معیاري سیستم را منځته کړي چې د یادې ستونزې په له منځه وړلو کې کومک وکړي او د خلکو باور د ګومارنې په پروسه بېرته له سره احیاء کړي.

د ګومارنې په اړه د نړیوالو وضعي قوانینو تر څنګ، د الهي امر مصداق او معنا هم ډېر واضح چې الله ﷻ فرمايي:

اِنَّ اللّهَ يَاْمُرُواكُمْ اَنْ تُؤَدُّوا الْاَمَانَاتِ اِلاَ اَهْلِهَا! الاية

خدای ﷻ ټولو مسلمانانو ته امر کوي چې امانات مو اهل ته وسپارئ. امانات او اهل دواړه عامې کلمې دي، هره کلمه یوه عامه او پراخه معنا لري؛ مثلاً:

امانات!

امانت شرعاً هر هغه څه ته ویل کېږي چې تاسې ته د یوه کس لخوا در کړل شوې وي چې خوندي بل کس ته وسپارئ، یعنې د تصرف حق يکې ونه لرئ؛

هغه که جنس وي، که خبره وي، مادي وي، که معنوي، که کوم بل څه وي؛ خو مسوولیت یې د خوندي رسولو در سپارل شوی وي؛

دولتي او حکومتي مناصب، چوکۍ مقام او موقفونه هم ټول د ولس او هېواد امانت دي؛

بیت المال او عامه شتمني او... هم امانات دي، دا ټول به د پورتني آیت شریف له حکم سره سم، خپل اهل ته سپارئ، که چېرته یې اهل ته ونه سپارئ، نو مسوولیت یې د هغه چا په غاړه دی، چا چې د تایید او رد صلاحیت درلود.

په بل حدیث شریف کې داسې راځي:

اِذَا وُصِّلَ الْاَمْرُ اِلى غَيْرِ اَهْلِهِ فَاْنْتَظِرِ السَّاعَةَ (الحدیث).

که چېرته یو امر، یا یو کار، یا یو منصب او مقام داسې کس ته وسپارل شو چې اهلیت یې نه درلود، نو د قیامت په تمه و اوسئ!

مفسرین د قیامت د تمې دوه رقمه تفسیر لیکي، یا خو دا ده چې پدې کار سره خدای ﷻ دومره ناراضه کېږي چې نور باید دا نړۍ ړنګه کړي او یا هدف دادی چې خپله به دغه کار چې نا اهله ته سپارل شوی، قیامت به پرې راشي، یعنې تخریب به شي، ړنګ او منهدم به شي، ښه مطلوبه نتیجه به ورنکړي او...

اوس دلته د کار اهلکار ته سپارلو په فلسفه کې ځینې خلک فکر کوي چې دلته د «اهل» مطلب او مفهوم تنها استعداد، علمیت او وړتیا ده، پداسې حال کې چې وړتیا او استعداد، اهلیت نه! بلکې د اهلیت له فکتورونو یا رکنونو څخه یو رکن دی چې د اهلیت ارکان پرې بشپړ کېږي.

په اهلیت کې د استعداد او وړتیا تر څنګ تعهد، سپېڅلتیا، ژمنتیا، منزه وجدان، پاکوالی، احساس، عاطفه امانتداري په کار بشپړ تسلط، بلدتیا، ښه سابقه او نور زیات فکتورونه هم شامل دي چې د اهلیت بشپړتیا تضمینوي.

دا چې په افغانستان کې ډیموکراسۍ بېخي نوی پل اخیستی دی، جمهوریت هم نوی د تجربې په حال کی دی، ملي وحدت هم د معاصر او لرغوني تاریخ هم د بل هر دور او زمان په نسبت په تېرو اتلسو کلونو کې ډېر د پلي کېدنې او تجربه کېدنې په حالت کې دی. انساني او بشري طبقاتي وېشونه او دودیز قبیلوي او قومي تشکیلونه هم لزوماً په ډیموکراتیکو او بشري حرکتونو اوښتي دي. په هېواد کې مو جګړه هم په شدت سره روانه ده او هره ورځ مو هېوادوال قرباني ورکوي، نو ددې هر ډول پدیدو، ستونزو او مشکلاتو د امتحانېدلو او ازمایښت په صورت کې اوس افغانستان دومره امکانات نه لري چې د ګومارنې پر وخت د یو کادر او مدیر د اهلیت ټول رکنونه همزمان امتحان کړي. بس د شرایطو له تقاضا سره سم چې لږ فیټ او برابر شو او ځینې ارکان په یوه کاندید کې موجود شو، بس هماغه سم او وړ کادر دی.

دا ستونزې په مرور د زمان سره کرار کرار حلېږي، ځوانان مو اوسمهال سخت زیات د ویښېدلو، تعالي او ترقي په حال کې دي. که چېرته مو د هېواد اوسنی وضعیت منفي خوا ته تغیر ونکړي او همدغسې مخ په وده او پراختیا روان وي. ډېر ژر به یو وخت داسې راشي چې د افغانستان ۹۰ سلنه مامورین به ټول بلا استثناء د اهلیت ټول رکنونه په ځان کې همزمان ولري او په ټولو معیارونو به برابر استخدام ولرو.

اوسني مجبوریتونه، محدودیتونه، شرایط او حالات باید ټول درک کړو او له خپل دولت سره د شکایت په عوض، د فساد په ضد په مبارزه کې همکار و اوسو.

وطن مو له یوه ستر بحران سره د مخ کېدلو په حال کې دی، له یوې خوا د سولې او روغې جوړې خبرې ګرندۍ او امېدونه زیات شوي دي. له بلې خوا ځینې کړۍ د سولې ددې ملي پروسې د سبوتاژ هڅه کوي او غواړي له درغلیو په ډکو ټاکنو د خپل نامشروع اقتدار لمن وغځوي او له بلې خوا جګړې شدت موندلی او هره لحظه مو له بې ګناه هېوادوالو قرباني اخلي.

ولس په یوه مبهم حالت کې قرار لري، اوس د هېواد ځوانانو ته یو څه کول پکار دي!

یوه اندېښنه چې بېړنی ځواب غواړي:

وطن له ډېر بد وضعیت څخه تېرېږي، د وطن رښتیني خلک څه نشي کولای، ځکه تش لاس دي او هېڅ نوعه اجرائیوي صلاحیت نه لري او نه څوک ورته غوږ نیسي. بد خلک د نظام په رګ رګ کې لکه ماران ور ننوتي، ټول واک او صلاحیتونه، مادي او معنوي امکانات له دوی سره دي، که یې په خلاف غږ پورته کوي غږ دې په مرګ او تهدید در خفه کوي، که نه یې پورته کوي سړی ځورېږي او متضرر کېږي. د سر سړي د کار سړي یو یو مستقیماً په نښه کېږي، وژل کېږي او قاتل یې هم معلوم نه دی. نه چارواکي او حاکمان وطن ته صادق دي، نه سیاسي مخالفین، نه طالب، نه ګاونډیان او نه هم نړیواله ټولنه. یوه ډله دوه پاسپورټه له خارجه را تورید شوي، سره خوله ماشومان چې نه زموږ په کلتور او فرهنګ بلد دي او نه د هېواد په جغرافیه او اراضي خبر دي، د وطن د سرمایې په چور او تالان پسې لګیا دي.

بله ډله د واک او اقتدار د تر لاسه کولو لپاره ولس ته هر نوع دوکه او فرېب ورکوي، بله ډله د مرګونو قباله په لاس د سر سړي لټوي. یوازنۍ هیله مو ځوانان دي، یو څه عاجل اقدام کول پکار دي، که نه ټول لکه پسونه د قصاب په غولي ولاړ یو. ددې وطن نجات پر موږ ټولو فرض عین دی.

دا وطن ددې څو محدودو او معدودو خلکو نه دی، راځئ! ددې وطن د اصلي مالکینو په توګه هم حکومت، هم طالب، هم امریکا او هم ګاونډي ته په زغرده ووایو، په وطن او ارزښتونو مو معامله راته د منلو وړ نه ده! او موږ هېچاته اجازه نه ورکوو چې زموږ په برخلیک تر دې اضافه لوبې وکړي.

زموږ لپاره ژوند مهم دی او ژوند په سوله کې دی، زما غریب او مظلوم ولس د سولې د راتګ لپاره سړي او زرغوني کرښې نه لري، موږ د جګړې توقف د یوه عام اوربند په ترڅ کې غواړو او بس...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قلم گیله؟

جبران جبرائیلي

زه چې کله هم د افغانستان په دې غیر یقیني او مجهول حالت د یو څه لیکلو تابعه وکړم او قلم ته گوتې ور وړم، نو قلم رانه پوښتنه کوي، ته دا لیکل د چا لپاره کوې؟!

کله کله خو رانه داسې نا اشنا پوښتنې کوي چې زه هم ورته گوته په غاښ شم، ته ولې د یو داسې قوم لپاره لیکل کوې چې ټول عمر یې په وینو کې مزل کړی؟! وینې څښي، وینې تویوي، په وینو کې لامبي، په وینو کې را لوی شوی او په وینو کې مري، خو تر اوسه لا د دوست او دښمن بېلتون نشي کولی؟!!

دوی خو د خپل کور او وطن په ویجاړولو کې لوړ مقامونه لري، په ورور وژنه کې مډالونه اخلي، په غلامۍ نه شرمېږي، تل د بل چا په دروازه کې ولاړ وي، د قسمت فیصلې یې غلیمان کوي، په جنازو او پرې شویو اندامونو یې د چا وېښته قدرې هم نه خوځېږي.

دا خوران خو پخپل کور کې بې واکه او بې کوره دي، د دوی وینه خو له اوبو نه هم ارزانه ده، له وطن نه په فرار فخر او خیراتونه کوي، خو ته بیا هم ددې ناولو، بدمخیو، پردیپالو او دبرهمارو په خاطر ما بار بار سکونډې، ولې؟!!

دوی خو د فارمي چرگوړیو په څېر حلالېږي، خو له خولې آخ قدرې هم نه باسي.

د کونډو او یتیمانو په لښکرو یې زړونه هم نه سوځي، له خدایه هم نه ډارېږي، په مجلسونو او محفلونو کې د فرعون استازولي کوي، د قیامت او اخرت خیالونه یې له سره وتلي دي، د ورور د مړی پرې کولو په وخت هم د الله اکبر ناره وهي، د زرگونو انسانانو قاتلانو ته قهرمانان وایي، د خپلو خوېندو-مېندو په لیلام شویو عزتونو غوږ هم نه گروي!!

د کافر په دوستۍ من- من غوښې اخلي، د انسان او مسلمان په بې‌عزتۍ کې خپل عزت لټوي، تل پردیو ډولونو ته نڅېږي، د پردیو قصیدې وایي، د ځمکې خدایانو ته سجدې کوي، قاضیان یې د رشوت په خاطر په خلکو لنگې غواگانې څرڅوي، امامان یې په جوماتونو کې بې تنخوا الله اکبر هم نه وایي...

خو ته بیا هم غواړې د داسې بې ننگو او بې غیرتو لپاره پر ما د کاغذونو مخونه تور کړې!!!

گوره! دوی ته غلا، رشوت، غصب او بې‌حیایي د مچ وزر هم نه ښکاري، په دې کارونو دوی ځانته ښاغلي وایي! حرام، ناروا، بې ایماني او د خلکو تېر وېستلو ته هنر وایي!!

شرابو، زناگانو او فضول خرڅۍ ته د ازاد خیالۍ نوم ورکوي، د خپل شهرت لپاره عمرې او حجونه کوي، غریب ته لاس ورکول خپل توهین گڼي، په ودونو کې ډالرې شیندي، خو د هوټل مخې ته ناستو سرتورو ته پدر لعنت او فاحشه وایي...

له خپل کلتوره ناخبره دي، خلکو ته یې اسلام رسولی، خو خلک اوس هم د دوی په مسلمانۍ شکمن دي!!

د خپل سیند او ویالې اوبه ورته مُضر صحت ښکاري، د خارجي اوبو بوتلونه له ځان سره گرځوي!!!

گوره جبرانه! زه ددې بې‌غیرته قوم لپاره خپل ضمیر او وجدان د جوارۍ په پړ نه بږدم، د دوی خو اتحاد او اتفاق ته ملا ماته ده په لوی لاس یې پر ځان ښاماران حاکمان کړي، له گاونډیانو سره د دوی د سیالۍ جذبه صفر ده.

معادنونه یې غله او شوکماران استخراجوي، بازارونه یې له سوالگرو ډک دي، د بچیانو د جسدونو پر ځای یې په تابوتونو کې تیږې خاورو ته سپارل کېږي، خو دوی د بامیانو د بُتانو په څېر هېڅ هم نه وایي...

وطن یې په نړۍ کې لومړی درجه فاسد ملک دی، پلازمېنه یې د لسو ککړو هېوادونو د پلازمېنو په سر کې راځي، په جاسوسۍ افتخار کوي، واکداران یې د دوو خرو اوربشي هم نشي بېلولی، مقام او څوکۍ یې په ډالرو پلرول کېږي، د بلند منزلو په ځغل کې یو له بله مخکې کېږي، په پردیو ملکونو کې د سپیو په وینځلو نه شرمېږي، خو د خپل کور د مخې په صفایي ورته ځان سپک ښکاري...

جبرانه! سر خلاص کړه! د خارجیانو سپي بد بوی، غل او پوډري پېژني، خو دا سرکوزي یې په رڼو سترگو په هر څه سترگې پټوي، دوی د نیکونو په کارنامو فخر کوي، خو د خپلې بې‌غیرتۍ ښکرونه نه ویني. په جلسو کې بړ بړ غړېږي، خو له نابلل شویو مېلمنو نه خپل موټر هم نشي مخکې کولی... افسوس چې ته اوس هم ما ددې بې‌ننگو لپاره کاروې!!

دوی خو په ځان‌وژنه کې نړۍ‌وال شهرت لري! هدیرې، مکتبونه، مدرسې او د خدای کورونه سوځوي، د کار سرونه پرېکوي، د برېښنا لینونه پرېکوي، تیاره خوروي، د مدرسو او ښوونځیو دروازې تړي، هر څه ویجاړوي، له مرگونو خوندونه اخلي، دا د فیل په غوږ کې ویده خلک په دې نه ارزي چې ته ورته په زخمي زړه او زخمي گوتو څه ولیکې!

پخوا دنیا د غوایي پر ښکر ولاړه وه، اوس دوی دنیا پخپلو ښکرونو ولاړه گوري. دوی خو په رښتیا ویلو د خلکو ژبې پرېکوي، حق لیکونکي قلمونه ماتوي، د خپل ځان د بقا په خاطر د ککریو په پرېکولو بوخت دي، ملایان یې د حج او زکات مسئلې بیانوي، د مسلمانانو په بې گناه وژلو یې خوله په انبور هم نه خلاصېږي، څارنوالانو یې د چور شپېلۍ وهلې ده، مانۍ مېشتي یې د معتادینو له علاجه ناعلاجه دي...

گوره زما ذکر په قرآن‌کریم کې شوی، خو دوی قرآنونه په تاخچو کې ساتي، دوی زما په قدر نه پوهېږي، پرېږده چې دوی له بې شمېره ښځو د حرامو پیسو له گڼلو او ضدِ مرمۍ موټرو نه خوندونه واخلي!!

د دوی اصلاح گرانه ده، هسې ځان مه ستړی کوه، دلته د پردې تر شا ډېرې بلا کیسې پرتې دي!

گوره زه او ته د شپږو لسیزو ملگري یو، که دې خاورې بیا نوی (امان، غزنوي، هوتکي او احمد خان وزیږاوه)، نو بیا در سره شپه او ورځ د کاغذونو مخونه توروم، حق وایم، حق لیکم او د حق لپاره هرې قربانۍ ته حاضر یم!

گوره! زه نه په غارونو ننوځم، نه له وطنه تښتم او نه د چا باداري منم، دا یو بیت زما له خوا دې غم‌ځپلي ولس ته ولیکه چې په نن، پرون او سبا یې سر خلاص شي:

د حالاتو د تونډۍ خبرې څه دي
یو تناکه ده یو چوي بله را خېژي

پراډاکس

اسد دانش

پوهېږئ! غازي امان الله خان ولې هېواد پرېښود؟!!

ولسونه یې مخې ته راغلل، ورته وېې ویل، اې زموږ گرانه پاچا! موږ چاته پرېږدې؟ ولې رانه ځې؟!

موږ ټول در سره یو، موږ به دا غله او ورسره ټول مله را و پرځوو، وبه یې شړو، وبه یې وژنو! خو ته مه ځه!

پوهېږئ! همایوني ذات څه ورته وویل؟!

هغه ورته وویل: زه نه غواړم زما نېک زامن، زما بد زامن ووژني، زه نه غواړم پدې وطن کې نوره وینه تویه شي...

اوس به را شو دې ته چې زموږ مفکرِ نمبر دو(!) هم غواړي چې د امان فصلِ ناتمام بشپړ او اماني فکر له سره ورغوي، د اماني فکر رغوونکي ډېر کړي!

ښه څه دا کار به وکړي، خو دی چې خپله د اماني فکر پلوی ندی دا به څنگه کړي؟!!

اعلیحضرت غازي امان الله خان خو ان خپلو دښمنانو وطنوالو ته زامن ویل (بد زامن) او د هغوی وژنگ یې نه غوښت! خو مفکر نمبر دو لگیا دی هره ورځ د سولې کیسه سبوتاژ کوي، چېلکونه ور اچوي، د امریکې په کانگرېس کې یې لابي‌گري پیل کړې چې تر سولې ټاکنې اړینې او د افغان ولس لومړیتوب دی!

زه د جانان له غمه مرم ته د خپل ځان له غمه
زاهده ستا ثواب زما گناه ته چرته رسي

(له فېسبوک څخه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاندار جشن

د هېواد د خپلواکۍ د سلمې کليزې نه څو مياشتې مخکې د افغانستان دولت څو ځلې اعلانونه وکړل، چې سږکال به د هېواد د استقلال ورځ په خورا شاندارو مراسمو نمانځي. د همدې موخې لپاره يې دا هم اعلان کړه، چې د دې چارې لپاره يې په سووونو ميليونه افغانۍ ځانګړې کړې. د يادې خبرې په اورېدو سره ځينو ويل، چې د يوه بېوزله هېواد لپاره، چې خلک يې له لوږې مري، دومره ډېرې پيسې لګول، مناسب کار نه دی، خو ډېرو افغانانو دا استدلال کاوه، چې اوسنی سياسي وضعيت ته په کتو او د سلو کلونو په پوره کېدو دا ښه ده، چې د خپلواکۍ ورځ په شانداره توګه ونمانځل شي. د دوهمې ډلې انګېرنه همدا وه، چې له دې سره به د هېواد د داخلي او بهرنيو دښمنانو زړونه وچوي او هم به امريکايانو ته دا جوته شي، چې افغان ملت يو خپلواک او ازادي خوښوونکی ملت دی.

د شانداره جشن د بيا بيا تکرار سره هر يوه دا فکر کاوه، چې د کابل ښار به له رنګه بيرغونو ډک، پر هر سړک به ګروپونه راځړېدلي او د غازي امان الله خان ستر انځورونه به په ځلور لاريو کې ولاړ او ټول ښار به ترانو پر سر راخيستی وي.

خلکو همدې ورځې ته سترګې ځلور کړې وې، دا سمه ده، چې يوه ورځ مخکې ترې د واده په يوه هوټل کې ناوړه پېښه وشوه، خو دا پېښه کله هم دا توجيه کولای نه شي، چې ګواکې جشن د همدې له امله پيکه شو. د شانداره جشن ټوله خواري په همدې کې راټوله شوې وه، چې د ښار پر څو محدودو سړکونو دې بيرغونه وي او د شپې له خوا دې پر درې ځلورو جادو رنګه ګروپونه د ونو لاندې ايښودل شوي وي.

وايي چې (په اخوند ښوروا هم ډېره ده)، د هېواد د امنيتي حالاتو ته په کتو دا هم ستر کار و، چې د نورو کلونو په پرتله په کې حکومت فعال ښکاره کېده، د نړۍ په څو هېوادونو کې د شپې له خوا د افغانستان ملي بيرغ وښودل شو، خو هغو مادي امکاناتو ته چې حکومت ورته ټاکلي و، که وکتل شي، نو دا له ورايه ښکاري، چې په تېر جشن کې هغو چارواکيو، چې لګښتونه يې په لاس کې وو، پوره غبن او بې کفايتي تر سره شوې ده. دغو خلکو په خورا چالاکۍ داسې کار کړی و، چې نه سيخ وسوځي او نه کباب. د دې خبرې د ثبوت لپاره به همدا بس وي، چې د خپلواکۍ د يوه کلېپ لپاره مې داسې يو ځای په کار و، چې هورې ډېر ملي بيرغونه وي، خو دريغه ما په ټول ښار کې داسې يو ځای ونه موند. لنډه دا هغه شپه هم راورسېده، چې د خپلواکۍ شاندار جشن يوازې د دارلامان ماڼۍ په پرانيستونکې غونډه کې په کې خلاصه شي. ماڼۍ په رښتيا هم ښه ښکاره کېده، د استاذ اولمير ترانو ستر کيف کاوه، خو ورسره د پسات بېلګې هم جوختې رواني وې. د ولسمشر په راتګ سره يو ډله چاپلوسان د اوږده واټن په تګ سره رېورس روان و. يو کس، چې اوږد بوم (د غږ ثبتولو اله) ورسره وه، په شا روان او له کمرې نه يې د هغه څېره پناه کړې وه. د حيرانۍ ځای دا و، چې هغه ته چا هم ونه ويل، چې له دې کاره دې موخه څه ده؟! دا اله خو هغه وخت پکارېږي، چې څوک خبرې کوي، حال دا چې هغه يوازې مزل کاوه او تا ورته خولې ته نيولې ده؟! قاري صيب ته دې هم خدای خير ورکړي، په تلاوت کې يې داسې عجيب او غريب انداز خپل کړ، لکه خواص يې چې له لاسه ورکړي وي. د غونډې په يوې برخې کې د مستند فلم په نامه يو څه پيل شول. فلم څه د چارواکيو هغه عکسونه وو، چې شپه او ورځ يې په فيسبوک کې خلک ويني. که چېرته چاپلوسان او بې هنره خلک نه وای، نو په دومره موده کې په غازي امان الله خان يو ښکلی تاريخي مستند فلم جوړېدای شو.

خو پوښتنه دا ده، چې دا کار ولې ونه شو؟ ځواب يې دا دی، چې دلته له ولسمشر نه داسې خلک راتاو دي، چې يا خو په پسات کې ککړ دي او يا هم هنري وړتيا او استعداد نه لري. که داسې نه وای، لېږ تر لږه به خو يې ولسمشر ته دا مشوره ورکړې وای، چې داسې چارې څوک کولای شي؟! يوې اداري چې په ځلوېښتو کلونو کې د پنځو دقيقو يو تلوېزوني کلېپ نه وي جوړ کړی، هغوی به د هنري او مستند فلم په جوړولو څنګه پوه شي. که موږ وايو، چې د فرهنګي سلاکارانو کمی دی، نو دا خو څکه سمه نه ده، چې سلاکاران خو د ننګرهار د ګلپيانو غونډې خورا ډېر دي.

يو څه هغه وخت عالي کېدای شي، چې کوونکي يې پاک، په کار پوه او په هېواد مين خلک وي. که حکومت د پنځه سوه پر ځای زر ميليونه افغانۍ هم ولګوي، تر هغې چې غله، چاپلوس او بې هنره کدرونه له ځانه لرې نه کړي، نو هېڅ شی به يې هم شاندار نه شي. افسوس دې وي، د هغه خلکو پر حال، چې په پوره بېوجدانۍ يې ځانونه په ځايونو کې ټومبلي، خو په عمل کې بيا خپله وړتيا نه شي جوتولای. همدا ډلې دي، چې کلونه کلونه يې پر ارزښتونو ملنډې ووهلې او لا تر اوسه يې په پوره سپين سترګۍ پر هغه څه منګولې خښې کړې، چې دوی يې وړ نه دي!!

له فيسبوک څخه

د مفکر باچا ملګريو ته ديني مشوره!
يَأَيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لا تَفْعَلُونَ.
مفسرين د لوړ مبارک آيت په تفسير کې فرمايي:
په درواغو د هغه څه ژمنې مه کوئ چې نه يې شئ تر سره کولی، يا يې د تر سره کولو مخه نه وينئ، يا ګرد سره تر سره کېدلی نشي!
مانا د درواغو وعدې مه کوئ!
هغه څه مه وايئ چې خپله پرې عمل نه کوئ، له نورو هغه څه مه غواړئ چې خپله يې نه تر سره کوئ!
اسلام د عمل دين دی، بلکې اسلام سراسر عمل دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

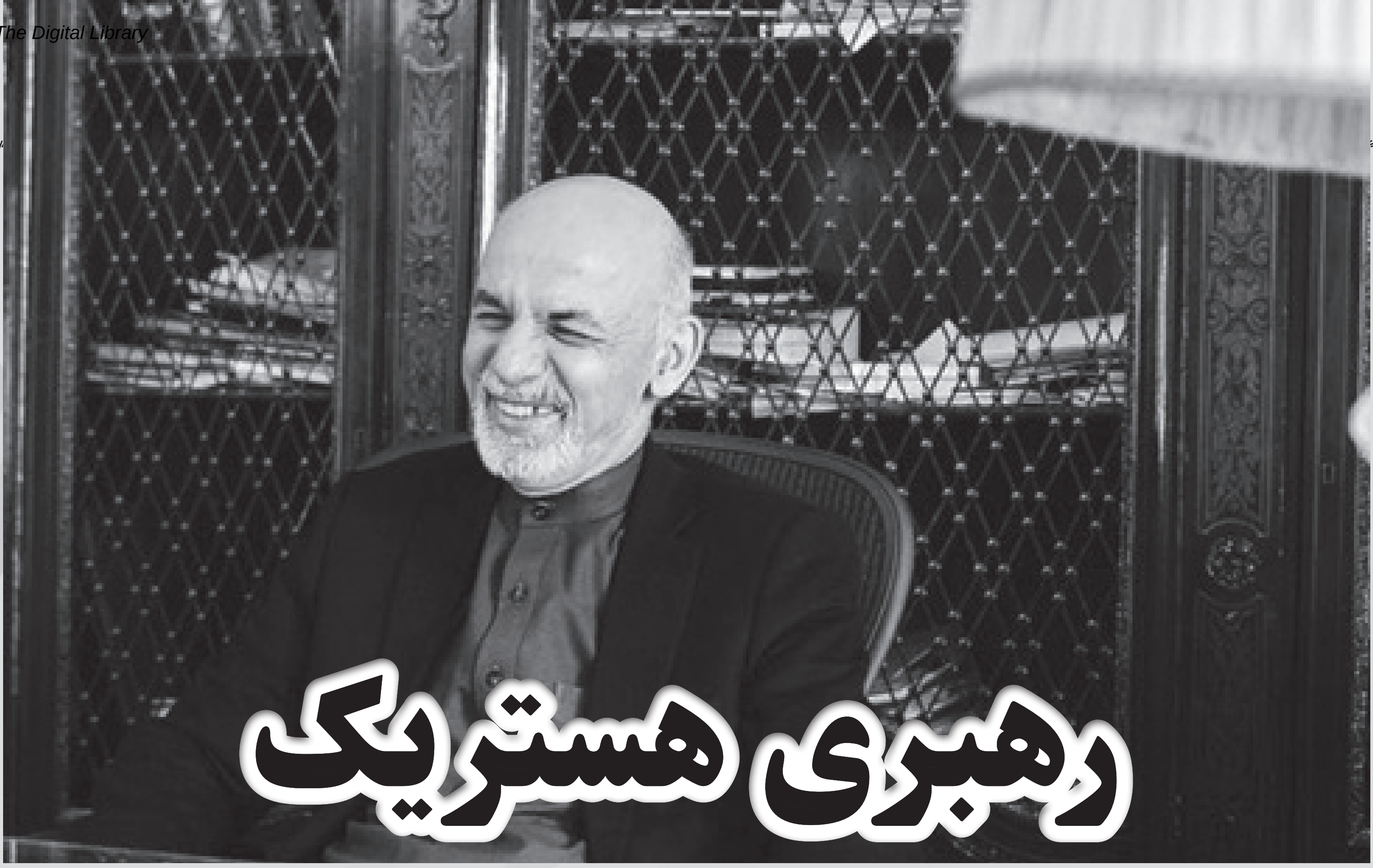

رهبری هستریک

مصطفی عمرزی

سخنرانی ها، فلم ها و تصاویر زیاد دکتور غنی را دیده ایم. او در اکثر آن ها، به عنوان شخص عصبی مزاج، پرخاشگر و تندخو به نظر می رسد. بخشی از این کنش های رییس جمهور، اگر بهِ اثر برداشت او از مسایل است، اما اکثراً ناشی از طبیعت او می باشد. دکتور غنی، قبل از این که در زمینهِ ی حاکمیت حامد کرزی شناخته شود، اصلاً محسوس نبود.

داستان ها و بالاخره روایت هایی از شیوه ی برخود مردی که به اصطلاح تر و خشک را می سوزاند، از اوانی که دکتور غنی در رده های دولتی ظاهر شد، میان همه تبادل می شدند.

وزارت مالیه و ریاست پوهنتون کابل، دو نهادی اند که از کارکرد های دکتور غنی، بیشتر به یاد می مانند؛ هرچند در پوهنتون کابل، مدت زیادی نماند، اما کارنامه ی او در وزارت مِالیه، تعداد زیادی را آزرده ساخت. عموماً عصبانیت بی حد دکتور غنی که به اثر درگیری او با بیماری سرطان به وجود آمده، باوجود تداوی، اثرات زیادی بر سلامت جسمی او گذاشته است. افزون براین، مقام تفکر دوم که به گونه ی رسانه یی، همه را غافلگیر ساخت، او را به شخصیتی مبدل می کند تا از هر دو رهگذر، انعطاف نداشته باشد.

اعتماد به نفس بیش از حد که گویا پدیده ی «ابرنخبه» واقع شده است، بسیاری را از تنقیدی حذر داد که بایسته بود دریغ نمی کردند؛ هرچند واکنش دکتور غنی به انتقادات، از مهارت هایی بهره می برد که او را قادر ساخته اند در جوٍ تبلیغاتی، مسایل را منحرف کنند. مثلاً در جواب خبرنگاری که گفته بود قدرت را انحصار کرده است، با نمایش طول و تفصیل دولتی و کمیسیون ها، وانمود می کند که در چنین ساختاری که صدها تن در راس قرار دارند، ادعای انحصار مخالفان، نادرست است.

یکی از اقارب من (مرحوم داکتر لیث نوابی) که بی هیچ شائبه ای از زمانی که دکتور غنی در دومین انتخابات ریاست جمهوری با حامد کرزی، پس از داکتر بشر دوست، کم آورد با او همکاری کرده بود و متاسفانه پس از رسیدن متفکر دوم به قدرت، در جمع صد ها تن نخبه گانی که در تیم تحول و تداوم با دکتور غنی، صادقانه کمک کرده بودند، در نخست توهین و بعد طرد می شوند، خاطراتی نقل کرده است که روایت های تاسفبار از شخصیت دکتور غنی بودند.

تا زمانی که اشتباهات فاحش دکتور غنی، مستند نشده بودند، کتمان مشکلات جسمی، روانی و صحی وی، مردم را در ابهام می گذاشت، اما قایل شدن به شرک که در مراسم عاشورا، امام حسین را منسوب به الله کرد و ردیفی از اشتباهات گفتاری که بیشتر جنبه ی مذهبی داشتند، او را به انعطاف اجباری می کشانند. چنان چه آوردم، اعتماد به نفس کاذب، دکتور غنی را در جایی قرار داده بود و می دهد که هیچ کسی را برتر از خودش نمی داند.

اعترافات جان کری، وزیر خارجه ی پیشین ایالات متحده ی امریکا، مبنی بر این که دکتور غنی، تجربه ی سیاسی نداشت، حقیقتِ تلخ دیگری بود که بسیاری از حامیان او بعداً دریافتند. در چنین اوضاع و زمینه هایی، دکتور غنی با خاصیت هیستریک، به فراز و فرود جامعه ی افغانی رو آورد و بدتر از همه، به گونه ای عمل کرد که گویا نیازی به تجربه ندارد.

تلاش کنونی رییس دولت که با تمام توان سعی می کند پروسه ی صلح را مُختل کند، جزو گمان هایی بود که بعضی می کردند. عدمِ برداشت تنقیِدات و مخالفت هایی که اکثراً موجه اند، رُخ ناراحت کننده ی دیگری ست که دکتور غنی با اغماض به حامیان داخلی، به خصوص قشر تحصیل کرده، با تعیینات افراد گمنام و خارج زده که با منطق زبان انگلیسی، در جامعه ای تحمیل می شوند که اگر استثناآت را کنار بگذاریم، 99 درصد مردم ما در مسایل روزمره ی زنده گی، هیچ نیازی به زبان انگلیسی ندارند.

اوج حالت هیستریک دکتور غنی با افزایش صدای او واقع می شود. احساساتی شدن از این منظر، اگر جاذبه ی موقتی ایجاد کند، ثبت و انعکاس رسانه یی آن، به همان میزان تخریش کننده است؛ چه حالت هیستریک، مانع تعقل و خوداری های مورد نیاز می شود.

حکومت وحدت ملی که ابتکار دکتور غنی بود، از همان آغاز برای چیز فهمان پیام داد که متاسفانه این مرد محترم و تحصیل کرده، در ساحه ای وارد شده است که با ظرفیت ها، گذشته و تجربیات او، مصداق کسانی قرار می گرفت که از آغاز انتقادات بر وی، اذعان می کردند گذشته ی کاری او در محدوده های کوچک و بسته ی سیستم غربی که عاری از بوروکراسی های جهان سوم اند، او را از درک دغدغه های عاجز می ساخت که در کشور ما، نیازمند احاطه به تمام نزاکت های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است.

تشنجات هیستریک شخصیت دکتور غنی، حالا به همه جای حکومت، سرایت کرده است. آن چه هنوز امید های ما را از او قطع نکرده اند، تقاضای وسعت نظر به مسایل مهم کشور می باشد. تذکرات به جای او که یک هفته پس از کمک های خارجی، سقوط می کنیم یا استقلالیت سیاسی و اقتصادی، لازم و ملزوم اند، عبارت از دشواری هایی ست که در چهل سال بحران، به ملت افغان تفهیم می کنند تحلیل پیچیده گی های روابط با جهان، به میزان تنوع آن، کشور ما را درگیر می کند. بنابراین، بهتر است با حذر از روش های خودکامه که منافع مملکت و مردم را تهدید می کنند، به عنوان کسی که فرصت یافته بود و روزی باید برود، به جریانی کمک کند که به نام پروسه ی صلح در برابر ما قرار دارد.

برخورد های هیستریک در برابر منافع مردم که بیش از همه منافع شخصی را لحاظ می کند، ما را وار فاز دیگر بحران خواهد کرد که در هیچ کجایش، فرصت های از دست رفته ی جامعه ی جهانی وجود ندارند.

تداوم هیستریک حاکمیت در فضایی که از جغرافیای آن کاسته می شود، چه نوع حکومتی را برجا می گذارد؟ ما در 18 سال حضور جامعه ی جهانی، حتی به حداقل خودکفایی نرسیده ایم؛ اگر درگیر تنازع پس از جامعه ی جهانی شویم، با حاکمیتی تنها می مانیم که ولو دومین متفکر دنیا را داشته باشد، اما شبیه حکومت هایی می شود که تنظیم ها در جنگ های داخلی در چهار گوشته ی کشور، درست کرده بودند.

شرح تصویر:

به باور مردم، دکتور غنی حتی یک عکس هم ندارد که او را در حالت طبیعی نشان دهد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تور او سپین صنعت

اروابناد استاد عبدالجلیل وجدي

په تېر پسې...

د سراج الاخبار په دغه گڼه کې له کورنیو او بهرنیو خبرونو سربېره د مولوي عبدالروف تمهیدي سرمقاله، د مولوي محمد سرور خان واصف یوه قصیده او ځینې نور مطالب راغلي دي.

له بده مرغه د سراج الاخبار لومړنی گڼه وروستی گڼه هم شوه. دا گڼه د وخت د مستبد حکومت له خوا تر سختي ثارنې او کنټرول لاندې راغله، لکه چې ویل کېدل د هند برېتانوي حکومت د هغغې له خپرېدو سره موافق نه و، ځکه یې د سراج الاخبار افغانستان د نورو گڼو د خپرېدو مخه ونیوله. که څه هم د دغه اخبار پېشنهاد د امیر حبیب الله خان د صدراعظم سردار عبدالقدوس خان له خوا منظوره شوې ده، خو شرایط داسې وو چې د وخت مستبدو واکمنانو او انگریزانو د دغسې یو اخبار وجود نه شوی زغملای.

ددې تر مخې لاندې پټ پټ حرکتونه محسوسېدل، مګر یې کاوه چې یو اخبار به دغه حرکتونه گړندي کړي او ځمکې د مخ توپان ورڅخه جوړولی شي.

د سراج الاخبار افغانستان په بندېدو سره د راج الاخبار افغانستان انجمن تر ځمکې لاندې حرکتونه سره ملګري شو، ځکه خو د دغه انجمن او اخبار یو مهم کار کوونکی مولوي محمد سرور واصف کندهاری د وطن د مشروطه غوښتونکیو د لومړني نهضت په راس کې ودرېد. او د اخبار د چلوونکي او د انجمن د مشر مولوي عبدالروف خان د دوو زامنو څخه د سبا ورځې ښه انقلابیون جوړ شول چې په امانیه دوره کې مهمې دندې ور وسپارل شوې.

د سراج الاخبار افغانستان د بندېدو څخه وروسته چې کومه تیاره شروع شوې وه، هغه د سراج الاخبار افغاني د جریدې په رایستلو سره له منځه لاړله.

محمود طرزي چې د سراج الاخبار افغانیه په تاسیسولو سره یې په افغانستان کې د عصري ژورنالیزم بنسټ ایښی دی، د افغاني ژورنالیزم پلار بلل شوی دی. دی د غلام محمد طرزي زوی دی چې هغه په خپله هم ډېر لوی عالم ، لیکوال او شاعر و.

د ژورنالیزم له نظره متبارز شخصیت هغه څوک وي چې یا یې په خپله لویې پېښې را پیدا کړي وي او یا خو د لویو پېښو په بهیر کې لاهو شوی وي. محمود طرزي د همدغسې یوه شخصیت خاوند و، هم یې د لویو پېښو ځپې را ولاړې کړې دي او هم د پېښو سېلاب دی په مخه کړی دی.

محمود طرزي یوې عالمي مبارزې او په عین حال کې یوې لالهانده کورنی ته منسوب و. دې دواړو خصوصیاتو نری د محمود طرزي په مخکې یو غورېدلی کتاب وګرځوله. حقیقت دا دی چې جهاد او مهاجرت ډېر برکتونه لري چې یوازې د برخې خاوندان ورڅخه ښه گټه اخیستلای شي.

نامتو شاعر او عارف مولانا جلال الدین بلخي رومي او علامه سید جمال الدین افغاني هم له هغو مهاجرینو او مبارزینو څخه وو. چې د ښکاره او پټو عالمان ډېر شیان یې د سر په سترګو او د بصیرت په لېمو وکتل او ډېر مهم حقایق ورته کشف شول.

مبارزې او مهارجرتونو محمود طرزي داسې د پوهې، فکر او نظر بصیرت او ابتکاري عمل خاوند وګرځاوه. پوهاند حبیبي د محمود طرزي د ظهور ځینې عوامل شرح شوي او لیکي.

په لومړي گام کې د کورني چاپېریال تر اغېزې لاندې محمد په انگلیسي ضد روحیې سره را لوی شو. کورنی یې د همدغې هېواد پالونکې روحیې په لرلو سره په ژوند کې نادودو او ستونزو د زغملو جوګه شوه. خپله محمود هم د ژوند تر پایه په انگلیسي ضد سیاست کې را ولاړ پاتې شو او کله یې هم خپل دغه موډل بدل نه کړ. په دویم گام کې د ځوانی د دوران د پېښو تاثیر هم د هغه د شخصیت په جوړېدو کې د پاملرنې وړ دی. هغه د دنیا په ګوټ ګوټ کې وګرځېد. د نوې دنیا له نویو پرمختګونو سره اشنا شو او دغه هر څه یې له نژدې ولیدل. په دغه وخت کې ترکیبي او عربو ته د اروپا د تمدن نوې نښې نښانې په زیاته پیمانه را رسېدلې وې.

د سید جمال الدین افغاني د افکارو تاثیر هم پر محمود د پاملرنې وړ دی. په دغه وخت کې هېواد پال سید د اسیا د ملتونو ازادۍ ته ملا تړلې وه او د اسلامي هېوادونو د را بېدارولو د هڅو په لړ کې استانبول ته ورغلی و، محمود د خپل پلار د دیوان په قصایدو کې د علامه سید ستاینې لوستلې وې او پلار یې و استاد یې ملا محمد اکرم هوتک تل د هغه په هکله خبرې اترې ورسره کړې وې. کله چې علامه سید استانبول ته ورغی نو سردار غلام محمد طرزي خپل زوی محمود له یو لیک سره یو ځای هغه ته ولېږه. محمود له هغه سره محشور شو او د شرق د ازادۍ غوښتونکیو له پیشوا سره له نژدې اشنا شو. او د ده په افکارو کې یې نوې سپرغۍ وځلولې. په خپله محمود لیکي: علامه سید جمال الدین افغاني د عرفان یو معدن و. زما د اوو میاشتو مصحبت داسې و لکه اویا کاله چې مې سیاست کړی وي... هر وینا او هر جمله یې د رسالو او کتابونو د لیکلو غوښتنه کوي...

په دغو کتنو کې د محمود طرزي هغې کرکې لا زیاتوالی پیدا کړی چې د انگریزانو د تسلط په وړاندې یې لرله. همدارنګه د هغه خپلې ځانګړې هڅې او د نفس په تکمیل کې د هغه تلاش او مجاهدت هم په خاصه توګه د یادونې وړ دی. د ځوانی په وخت کې په پښتو، دري، اردو، عربي، ترکي او یو څه فرانسوي ژبو پوهېده او په دغو ژبو کې یې له ادبیاتو څخه زیاته استفاده کوله. او بیا چې د نړۍ په نورو برخو کې وګرځېد، نو په زړه کړو او تجاربو یې نور ډېر څه ور زیات شول.

باید وویل شي چې د محمود پلار غلام محمد طرزي هم د هېواد یو لوی عالم لیکوال او شاعر و. نوموړی په ۱۲٤٥ هـ ق (۱۸۳۰م) کال په کندهار کې زیږېدلی دی. غلام محمد طرزي د امیر دوست محمد خان د دربار په عالمان او امراوو کې داخل و. د امیر شېرعلي خان د دویم ځل پاچاهی په وخت کې د هغه او د دربار تر منځ څه ځانګړي اختلافات پیدا شول. په دغه وخت کې هغه زنداني هم شو، له زندان څخه وروسته یې یو کال د انزوا ژوند تېراوه، د امیر عبدالرحمن خان په وخت کې چې د میوند له اتل (محمد ایوب خان) سره هغه امیر جګړه پېښه شوه نو له هغې جګړې وروسته یو شمېر کسان او کورنی له هېواد څخه تبعید شوي، له غلام محمد طرزي سره هم د امیر چندان جوړه رانغله. له درېو میاشتو بند څخه وروسته یې له کورنی سره یو ځای له هېواد څخه وتلو ته اړ کړ. هندوستان او وروسته ځینې نورو هېوادونو ته لاړ. غلام محمد طرزي په ۱۹۰۰ م کال کې په دمشق کې ومړ او همالته خاورو ته وسپارل شو.

په ۱۹۰۰ او ۱۹۰۱ م کلونو کې د محمود طرزي په ژوند کې څه عجیبه حوادث منځ ته راغې. همدغه پېښې د ده په ژوند اغېز کوي. د محمود پلار غلام محمد طرزی له نړۍ څخه سترګې پټوي، امیر عبدالرحمن خان مړي، محمود لپاره افغانستان ته د راتګ اجازه ورکول کېږي.

د نړۍ په ګوټ ګوټ کې د محمود ګرځېدو د ده په ذهن کې د اصلاحاتو او مبارزې، ولولې زیاتې کړې وې. په ډېرو ژبو پوهېدنې، علم او تجربو ددې لپاره زمینه برابره کړه چې امیر حبیب الله خان ته یې نوې زمانه په خوب کې لیدله. ناولونه او نور مهم مطالب یې ترجمه کړل او په دې توګه یې دربار ته لاره پیدا کړه او بیا یې هلته خپل مؤثر رول سرته ورساوه.

محمود په غزني کې زیږېدلی و، پلار یې ځکه ورباندې د محمود نوم کېښود چې دی څه نا څه د سلطان محمود غزنوي کردار تر سره کړای شي. پلار یې ښه ارزو درلوده او هغه کامیابه شوه. محمود طرزي که د محمود غزنوي په څېر ښارونه فتح نه کړل، زړونه یې فتح کړل او ذهنونه ته یې لاره وایستله، سراج الاخبار هر چېرته لوستونکي پیدا کړل. د سراج الاخبار لومړنی گڼه د هغه په مدیریت په ۱۹۱۱ کې (۱۲۹۰ هـ.ق) کې خپره شوه. له محمود طرزي سره د سراج الاخبار افغاني په خپرولو کې عبدالهادي داودي (پرېشان) او عبدالرحمن لودین او څو نورو کسانو همکاري لرله.

سراج الاخبار افغانیه چې د ۱۲۹۰ هـ.ش څخه تر ۱۲۹۷ هـ ش پورې خپرونې کړې دي: دا خپرونې په لاندې فورمونو کې وې:

۱. خرونه: اخبار دوه ډوله ، داخلي او خارجي خبرونه خپرول. بهرني خبرونه له ځینو خارجي منابعو څخه ترجمه کېدل، ځینې به یې د سراج الاخبار د خبریالانو له خوا هم را ټولېدل او یا رالېږل کېدل.

۲. سراج الاخبار غوښتل چې افغانان د نړۍ د نورو ملتونو په علمي او صنعتي پرمختګونو خبر کړي.

۳. سراج الاخبار د ښځو په باره کې هم بېداروونکي او ګټور مطالب خپرول. زموږ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېواد د محرومو ښځو آواز هم د لومړي ځل لپاره د مطبوعاتو په پاڼو کې د سراج الاخبار افغانیه له خوا پورته شوی و. ددې اغېزه په را وروسته کې په ښه ډول لیدل کېږي. د ۱۳۰۰ هـ ش کال د حمل په لومړنۍ نېټه د محمود طرزي د مېرمنې (ا-ر) له خوا د ښځې لپاره د ارشاد النسوان جریده منځ ته راغله او د ښځو د نهضت لومړنۍ بېلګې را څرګندې شوې.

٤. هېواد پالنه، یو بل لوی هدف و چې سراج الاخبار افغاني درلود. له هېواد سره مینه د سراج الاخبار له عمده موضوعاتو څخه یوه وه. سراج الاخبار غوښتل چې د خپل عصر په لب او لهجه خلکو ته د ازادۍ خوښوونې او مبارزې درسونه ورکړي، څو افغانان وکولای شي چې له خپله لاسه ورکړې سیاسي خپلواکي تر لاسه کړي. په سراج الاخبار کې د حی علی الفلاح تر عنوان لاندې د محمود طرزي مقاله د اغېزې او نتیجې له مخه د هېواد د مطبوعاتو له مهمو مقالو څخه یوه ده. او په هند کې د انګرېزانو د استعماري حکومت د وخت واکمن تر فشار لاندې راوستل چې د دغې مقالې ګڼه سانسور کړي. په مقاله کې راغلي وو چې:

سراج الاخبار افغاني یک اخبار مسلمان است نه انگریزی است نه جرمنی... نه چینی و نه جاپانی... صرف مسلمانی است.... در مسلمانی هم محض افغانیست هر چیزیکه میگوید و هر نغمه ایکه می سراید از نقطه نظر افغانیت میگوید... حی علی الفلاح ای ملت نجیب افغان...

۵. د سراج الاخبار اسلامي او افغاني روحیې دغه اخبار د سیمې د نورو ولسونو لپاره هم د حالاتو هنداره او د هیلو ترجمان وګرځاوه. مرحوم پوهاند حبیبي لیکي: سراج الاخبار یوازې د هېواد په دننه کې د هېواد د ځوانانو او مشروطه غوښتونکیو د فکرونو هېښوونکی او خپروونکی نه و. بلکې د هند د ازادۍ د غوښتونکیو خلکو په محافلو کې د ایران په مشروطه غوښتونکیو کې او د مرکزي اسیا په ځوانانو کې چې د خپلسرو مستبدو شاهانو او د استعمار په لمبو کې سوځېدل هم شهرت او محبوبیت لري.

د جنبش مشروطیت در افغانستان ۱۱٦ مخ.

٦. په سراج الاخبار کې تاریخي مسایلو انعکاسو وموند.

۷. له خرافي دودونو سره مبارزه وشوه.

۸. د اعلانونو خپرېدل. د هغو ناولونو په باب زیات اعلانونه چاپېدل چې محمود طرزي ترجمه او چاپ کړي وو.

۹. سراج الاخبار د کوچنیانو لپاره د سراج الاطفال د خپرولو زمینه برابره کړه. دغه اخبار د کوچنیانو او زلمیانو د ذهني روزنې او سویې د لوړولو او د دوی لپاره د تفریح د ښې وسیلې په توګه مهم رول درلود.

۱۰. په سراج الاخبار افغانیه کې پښتو ژبې او ادبیاتو ته هم د محمود طرزي له خوا زیاته پاملرنه وشو. هغه به کله په فارسي ژبه د پښتو ژبې په باب ځینې مقالې ولیکلې او هم یې خپل ځینې همکاران لکه مولوي صالح محمد خان، غلام محی الدین افغان، عبدالرحمن لودین، عبدالهادي پرېشان (داودي)، مستغني او نور .. دې ته وهڅول چې پښتو د معاصر نثر د پیلامې په زړه پورې آثار خپاره شول. د پښتو نظم له اوړو څخه ددېوانو او بلاګانو د انعکاس درونډ بار لري او د حالاتو د انعکاس لپاره یې غږ ځلانده کړ.

خواله رسنۍ

د شخصیت تپنه

دا کار باید پخواني ولسمشر حامد کرزي کړی وای. خو چې ویې نکړ د سیاسي ګټې اخیستو هڅه یې هم چا ونشوای لیدلی. د شخصیت کېش همدې ته وایي، تپنه همدغسې یو استبداد دی!

که محمد اشرف غني پینځه کاله د مخه واک ته له رسېدو سره سم په یوه فرمان کې په ټولو دولتي ادارو کې د خپل عکس پر ځای د آزادۍ د ملي اتل اعلیحضرت غازي امان الله خان د تصویر لګولو حکم ورکړی وای، نن به پرې چا دده لخوا د ناوړې ګټې اخیستو او کمپاین ته ددغه ملي قهرمان د شخصیت را ټیټولو تور نه وای پورې کړی.

خو اوس یې د دولت په پیسو د بیت المال په امکاناتو د آزادۍ د سلمې کلیزې په پلمه د غازي امان الله خان له عکس سره د خپل عکس لګول له ملي ارزښتونو سره د سیاسي لوبو تر ټولو خندنۍ ډرامه رامنځ ته کړې وه.

که ده په رښتیا غوښتلی یا غوارې د اعلیحضرت غازي امان الله خان ناتمام فصل بشپړ کړي، نو واک ته له رسېدو سره سم به یې هغه د ملي رهبرۍ پر سټېج را دبره او تصویر به یې دغه سټېج ځلولی وای.

بیا هم که ده د آزادۍ د سلمې کلیزې په ویاړ په یوه فرمان کې په دولتي ادارو او اماکنو د خپلو فلمي عکسونو پر ځای د امان الله خان د عکس لګولو فرمان ورکړی وای، ښایي نیوکو دومره غبرګونونه نه وای را پورته کړي او دده لپاره به د ختو یا اوړو پوزه ګرځېدلې وای. اعلیحضرت غازي امان الله خان ټولمنلی ملي شخصیت او د آزادۍ اتل دی، خو له بده بخته له دغه اتل سره د اشرف غني کمپایني چلند په لوی لاس د ځینو لپاره د تنازغ حربه برابره کړې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کومو سترګو؟

ع. کرلانی

کله چې ولسونه پر واکمنو او سیاستوالو باور له لاسه ورکړي او حکومت ورته د ټګانو باند وبرېښي، عمومي باورونه له زیان سره مخامخېږي، نور نو د ژمنتیا مزي مضبوط نشي پاتېدلی.

د مغزونو فرار له همدې ځایه سرچینه نیسي، له هېواده د بشري ځواک تېښته همدلته زور اخلي.

کله چې په کمپاین کې دروغجن شعارونه، لکه د واک په لومړیو شپږو میاشتو کې د یو میلیون کاري فرصتونو موندل، په ځوانانو کې مصنوعي هیلې له سرابونو سره مخامخ کړي، د کار- روزګار لمن نوره هم ور ټوله کړای شي، د باور کړکېچ خپل اوج ته رسېږي.

عام افغانان پرېږده، ناباوري دومره غوړېدلې چې د مالوماتو له مخې د غني حکومت درېوو وزیرانو، یوولسو والیانو او لسګونو معینانو، رئیسانو او سرکاري مقاماتو له بې خرته ډالري امتیازونو سره سره لوېدیز ته د پناه اخیستو جعلي دوسیې چمتو کړې دي.

دغه بحران دومره غوړېدلی چې ځوان قشر د ژوند په بیه په مرګونو لارو له هېواده په وتلو ځانونه اړ ګوري چې یو شمېر یې پر دغو لارو خپل ژوند له لاسه ورکوي.

غني به خاورې کډوال را ستانه کړي!!

د شوروي تېري پر مهال له هېواده د تېښتې لړۍ دومره نه وه غوړېدلې، لکه په تېرو پېنځو کلونو کې یې چې زور اخیستی دی.

هغه ټیم یا شخص چې له لاسه یې په لکونو هېوادوال په وتلو اړ دي په کومو سترګو له خلکو د بیا انتخاب او رایې هیلې پاللی شي.

همدا د سپین سترګۍ او بې حیایۍ انتها ده!!

جرأت که د بې حیایۍ انتها؟!!

د سپین سترګۍ او زړه‌ورتیا توپیر د بې حیایۍ او جرات تر منځ فرق ثومره او په څه کې دی، کومه پیمانه شته چې د دغه توپیر کچه مالومه کړای شي.

غني چې په کومه کچه دولتي امکانات او بیت المال په ټاکنیز کمپاین کې په ثومر بېدردۍ او بې توپیرۍ کاروي، زړوتیا ده که سپین سترګي؟

د پوځي چورلکو، دولتي مقام، او بیت المال د ده بې خرته استفاده جرأت ګڼل کېدای شي که د بې حیایۍ انتها؟!

د دروغو ګوډي، که د غني رسوایي او بربادي!

اشرف غني څو ځله په کمپاینې غونډو کې پر خلکو غږ کړی:

«تاسي ووایئ! چې ما چاته بده خبره کړې، چاته مې کنځل کړي؟!!»

ددې مانا دا ده چې دی د بدو خبرو او کنځلو حق او صلاحیت ځانته خوندي ګڼي- بدې خبرې او کنځلې د ولسمشر له واکونو او صلاحیتونو پېژني، خو چې نه یې دي کړې، دا یې ګویا پر خلکو احسان دی؟!

که نه څوک به ولې بدې خبرې یا کنځلې کوي او هغه هم ولسمشر...

غني دومره کنځلمار را ټول کړي چې ذکر و فکر یې پر کنځلو ولاړ دی. هره ورځ د کنځلو نوې بڼه، ټکي او لغتونه را باسي، د کنځلو او فحش د نوې ټرمینالوژۍ په ایجاد پسې لګېدلي دي چې د کنځلو ګوډي یې تش شي نورو اپلتو ته مخه کړې... د افواهاتو په خپرولو پسې ولګي، د مستعارو نومونو، جعلي څېرو او اکاونټو تر شا لکه غله پټ اوسي.

په ظاهر کې به غني ته دغه دروغ پخپله ګټه تبلیغات برېښي، خو په حقیقت کې د دروغو دغه ګوډي د غني د رسوایۍ، ناکامۍ او بربادۍ لپاره بس دي، بل چاته د ستومانۍ اړتیا نه لیدل کېږي.

دوی وایي، د ډاکتر عبدالله لاس تش دی د کمپاین لپاره ورسره پیسې او منابع نشته!!

ددې مانا دا ده چې ډاکتر عبدالله غبن، درغلي او کرپشن نه دی کړی، تدارکات یې په بډه نه دي وهلي، بیت المال یې نه دی لوټلی، پیسې به یې له کومه کړې وي؟!

ډاکتر عبدالله نه له پاکستان سره پر کرښه د اغزن تار معامله کړې او نه یې د شا لخوا د پي. ټي ایم په خنجر وهلو دغسې یوې بې ننګۍ ته غاړه ایښې ده.

نه یې د جي. ایچ. کیو په درشل تندی سولولی او نه یې آی. ایس آی ته پر سجده سر ټیټ کړی.

نه یې له مخابراتي کرېډېټ کارتونو وهلي، نه یې ټکس او مالیات خپل کمپاینې حساب ته لېږدولي، که ووټ او رایه په پیسو او بهرني ملاتړ وي، ډاکتر عبدالله یې ښایي ونه لري، خو که د خلکو په خوښه، زور او اراده وي، بیا ډېرې لارې لر ولاړې!!

ښاغلي غني د پکتیا مرکز ګردېز کې د بیت المال په امکاناتو خپلې کمپاینې غونډې ته وویل:

«وزیرانو، کابینې او چارواکیو پکیتاوالو ته دروغ ویلي، جفا یې ورسره کړې، د پکتیا حق یې خوړلی، د مور او میرې چلند یې ورسره کړی، د دروغو وعدې یې ورسره کړې وې».

دروغ له کبیره یا سترو ګناوو څخه دي. ظاهر ته په کتو غني پخپلو وزیرانو د دروغو، وعده خلافیو او جفا تور پورې کړی، خو په حقیقت کې یې خپله لمن پر سره اړولې ده.

ده غوښتل پخپلو ملګریو او وزیرانو ددغو تورونو په لګولو ځان تېر او د خلکو له احساساتو سره د لوبو نوې پاڼه را واړوي، خو خلک پوښتنه کوي چې ددغې دروغجنې، وعده خلافۍ او جفا کارې کابینې مشري د چا پر غاړه وه؟!!

چا یې یو په بل پسې پر سینو د صداقت مډالونه ټومبل؟!!

دا ضمانت څوک ورکولی شي چې د غني کابینه به بیاځلي له دروغجنو، وعده خلافو او جفا کارو پاکه اوسي؟!!

غني د ولسمشر -او لکه دی چې وایي، اعلی سر قوماندان- په توګه د خپلو وزیرانو د وعده خلافیو، دروغو او جفاوو پړ او مسوول دی!

دده یاده وینا په حقیقت کې پخپلو دروغو، وعده خلافیو او جفاوو دده خپل اعتراف او ګواهي ده!

په شریعت او عُرف دواړو کې اعتراف د مواخذې اصل ګڼل کېږي!

د سلاکار ناپوهي او ناخبري، که د اشرف غني د پالیسۍ عکاسي؟!

هېوادونه خپلې ملي ټرمینالوژۍ ته د ثابت حقیقت په سترګه ګوري، په رسمي څرګندونو او دریځونو -ان نا رسمي ناستو کې- ورته خپله ژمنتیا له پامه نشي غورځولی.

په سیاست کې هر لفظ او لغت خپله ځانګړې مانا لري -یوازې په لویو سیاسي تعاملاتو کې نه- په عام ژوند او د عوامو په کچه هم د لفظونو، ټکو او اصطلاحاتو توپیر څرګند دی.

وخوره، ونغره، موړ شوې، ډک شوې، ښایي په یوه مانا وکارېږي، خو د مفهوم توپیر یې څرګند دی.

ډیورنډ لاین، پوله نه ده، کرښه ده، د ځلورم ټولګي زده‌کوونکي هم پدې پوهېږي چې لاین کرښې ته وایي...

بیا دا یوه ټپلې کرښه ده، اوس که د اشرف غني سلاکار را ولاړېږي او پخپلو ارشاداتو کې هغه پوله او سرحد یادوي، ددې مطلب څه کېدای شي؟!!

د سلاکار ناپوهي او ناخبري، که د اشرف غني د پالیسۍ عکاسي؟!

د ښاغلي غني ارشد سلاکار ضیاء الحق امرخېل دوې ورځې وړاندې امریکا غږ اشنا ټلوېزیون ته پخپلو خبرو کې اوه ځلې ټپلې کرښه پوله یاده کړه.

امرخېل په رښتیا دومره خېله، ګوسفندي او ناخبره دی، که د غني پالیسي دغه لوري ته اوښتې ده؟!!

له اغزن تار وروسته پاکستا ن ته د اشرف غني بله ډالۍ!

لطیف پدرام یوازې نه دی.

د پاکستاني او هندي کشمیر تر منځ وېش ته به چېرې کوم پاکستانی له سرکار تر اپوزیسیون او عام وګړي پوله یا سرحد ونه وایي، بلکې د کنټرول لاین په نامه یې یادوي، زموږ ښاغلي د پاکستان په مینه کې ثومره ډوب را وځي؟!!!

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library